

Vi skärgårdsbor

Nr 2, hösten 2020

Tidningen från Skärgårdarnas Riksförbund

Sista tidningen:

- *Skärgårdslivet under tio år*
- *Familjer som valt ett liv på öar*
- *Arbetsgrupper rapporterar*
- *Hemsköborna tar farväl*

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

Vi skärgårdsbor tar farväl

Sista tidningen! Ja så är det faktiskt. – Allting har sin tid och nu blir det inga fler papperstidningar från Skärgårdarnas Riksförbund. När det är dags att göra ett sista nummer av en tidning så är det så mycket man vill ha med! Det går ju inte att spara något till nästa nummer. Något från alla skärgårdsområden som förbundet representerar och något från alla arbetsgrupper vore ju bra att få med och lite annan intressant läsning så klart.

Ett sådant här tillfälle leder till reflektioner över de senaste tio åren, hur det egentligen har varit, vilket i sin tur leder till tankar om hur det kommer att bli att leva framöver på våra öar och kuster och i våra skärgårdar.

I och med denna tidning har vi från Skärgårdarnas Riksförbund gett ut bortåt 1000 sidor om livet i våra skärgårdar, om möten med olika aktörer där viktiga frågor för skärgårdsborna har behandlats, om människor som har valt att bosätta sig på en ö. Serien om familjer på öar har rönt stor uppskattning och nu får vi återknyta kontakten med några av dessa familjer. Skärgårdens Unga är skärgårdens framtid! Glädjande är att flera av familjerna ser positivt på sin framtid som ö-bor. Avgörande är dock fungerande kommunikationer och annan samhällsservice.

Skärgårdsfrågorna är eviga känns det som, bra boende, bra kommunikationer, bra bredband, bra service som skola och omsorg. I slutet av denna tidning presenteras ett förslag om hur man kan få en starkare skärgård, hur skärgårdsborna kan få ett större lokalt inflytande på sitt samhälle.

Arbetsgrupperna som har bildats under dessa år har givetvis rapporterat i förbundets tidning. Nu har man reflekterat över vad som har gjorts och hur man vill fortsätta. Vi bjuder på en blandad kompott och hoppas alla finner något intressant att läsa i detta sista nummer om skärgårdsborna. Följ med på en resa genom våra skärgårdar!

Som redaktör vill jag passa på att tacka alla som har bidragit till att göra denna tidning till det den var ämnad för. När vi hösten 2007 valde namnet på tidningen bland flera förslag landade vi på VI SKÄRGÅRDSBOR för att det skulle vara en tidning OM - FÖR och AV skärgårdsbor.

Hoppas ni läsare har uppskattat tidningen lika mycket som jag har uppskattat att få jobba med den under alla år!

Eva Widlund
redaktör för Vi skärgårdsbor

På sista sidan – Beställ Vi skärgårdsbor i en samlingsvolym!

Vi Skärgårdsbor

nr 2, hösten 2020

I detta nummer:

- Framsida:** Kvällstur på Hjälmarén.
Foto: Petter Widlund
- sid 2** Vi skärgårdsbor tar farväl
sid 3 Verksamhetsledarens ord
ESIN, för öbor på små öar
sid 4 En resa genom skärgårdar
börjar i Luleå skärgård
sid 5 Framtidstro på Holmön
sid 6 Hemsö och Besöksgruppen
sid 7 En skeppare ser tillbaka
sid 8 Samverkan blev en Färjegrupp
sid 9 Gräsö skärgård
sid 10 Söderhamns kust och skärgård
sid 11 Bra bredband behövs
sid 12-13 Reflektioner från SIKO
sid 14 Sörmlands skärgård
sid 15 Skärgårdens Unga är framtiden
sid 16-17 Familjen på Aspö
sid 18 Gäsö i Bohuslän
sid 19-20 Skärgårdens miljöfrågor
sid 20-21 Skärgårdsskolornas nätverk
sid 21 Livet på Hven de senaste tio åren
sid 22 Visingsö, kungarnas ö
sid 23 Östgötaskärgården
sid 24 Blåljus
sid 24-25 Smålandskusten
sid 25 Linas familj på Hasselö
sid 26 Vinön, skärgårds mitt i Sverige
sid 27 Skärgårdsbönder, fiskeprojekt
sid 28 Starkare skärgård
sid 29 Skärgårdsbefolkningen växer
sid 30 Möt vår redaktör Eva
sid 31 Styrelsen presenteras
sid 32 Hemsköborna tar farväl

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

Vi Skärgårdsbor

Tidningen är producerad av Skärgårdarnas Riksförbund och utkommer med fyra nummer per år.

Ansvarig utgivare:
Sune Fogelström

Redaktion
Eva Widlund
Postadress
Södra Vinön 112, 715 93 Vinön
Redaktionens e-postadress
redaktionen@skargardarna.se
Foto
Om inte annat anges Eva Widlund

Förbundets e-postadress
info@skargardarna.se
Hemsida
www.skargardarna.se
Produktion och tryck
Linderoths Tryckeri, Vingåker 2020
ISSN 2000-0448

Blicka framåt och kika bakåt

reflektion av förbundets verksamhetsledare

I mars var det tio år sedan som jag började arbeta i Skärgårdarnas Riksförbund, SRF. Nu har jag kikat bakåt och blickat framåt. Att arbeta i en ideell organisation är lite speciellt, ibland går man före för att få med sig verksamheten i den riktning som organisationen har fattat beslut om. Men under stundom går man även längst bak och påminner, puttar på och tjarar. Det är väl så en verksamhetsledares roll är!

När jag började våren 2010 så var ”kontoret” bemannat av tre personer i olika skärgårdar, nu är jag allena. Kristina, Bengt, Eva, en och en har ni slutat och jag vill passa på att tacka för att ni tålmodigt har svarat på alla mina frågor och delat med er av er kunskap och erfarenhet.

Arbetsgrupper

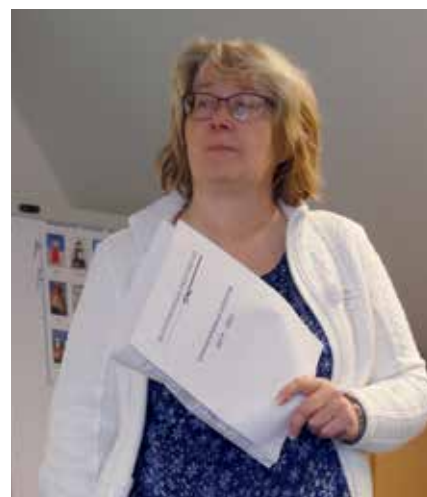
Under dessa tio år har också arbetsgrupper bildats och i skrivande stund är det elva arbetsgrupper i gång. Den kraft som blir när engagerade personer sätter sig ner och beslutar sig för att driva en fråga är sådant som för vår organisation framåt.

Digitalisering

Nu tar vi nästa steg. Det har varit en vår med många digitala möten. Det har fungerat väl och sparat mycket resurser och dessa typer av möten har nog kommit för att stanna som ett komplement till fysiska möten. Det är också ett sätt för oss att nå ut till fler skärgårdsbor.

Ni läser nu sista numret av vår tidning men ni kommer att fortsätta möta oss bland annat via nyhetsbrev, Facebook och Instagram. Vill du få vårt nyhetsbrev kontakta oss på info@skargardarna.se

*Anetté Larm Johansson,
verksamhetsledare*

Anetté vid Representantskapsmötet på Hven i september 2019. Med förbundets Verksamhetsplan i handen – så klart!

Foto: Eva Widlund

ESIN ger röst åt befolkningen på 1640 små europeiska öar

John Walsh från Irland är ESIN:s tredje ordförande sedan starten i Sverige 2001.

Arbetar oförtrutet vidare – Sedan årsmötet på Hven förra året har ESIN arbetat med att få igång ett antal arbetsgrupper, med SRF som förebild. Under året har ESIN:s styrelse också ökat sin digitala kompetens och deltagit i en mängd möten och webinarium både nationellt och internationellt. En annan uppgift har varit att rapportera om Coronavirusets härjningar, både för att informera medlemsländerna om läget och ner till kommissionen i Bryssel.

Nu blickar vi framåt. Under hösten får vi besked om vem som får kontraktet för att driva sekretariatet för Clean Energy for European Islands i ytterligare två år, ESIN är med i ett av de sökande konsorterna. Dessutom har en ansökan om ett Erasmus+ projekt för ungdomar i perifera områden gjorts.

Sten-Åke Persson och Anetté Larm Johansson

Resa genom Sveriges skärgårdar

Följ med på en resa genom Sveriges skärgårdar, där olika "skärbor" reflekterar över de senaste tio åren i sitt område och rapporterar om dagens skärgårdsfrågor. Vi blandar detta med inslag från förbundets arbetsgrupper och familjer som väljer ett ö-liv. Vi börjar längst i norr! Kanske i en liten stuga på en ö i Luleå skärgård.

Skärgårdsstuga på Brändöskär, Luleå kommun

Luleå skärgård

– Vädermässigt så har det inte varit någon höjdare i Bottenviken under denna sommar, berättar Erika Hansson, ordförande i Luleå skärgårdsförening. Men vi har glädjande märkt av att det var många som valde att "hemestra" i år, på grund av Coronapandemin.

Johnny, Katarina, Nicklas och Jörgen har bråda dagar. Foto: Staffan Landström.

Stugor i skärgården

Luleå kommun har tolv fina skärgårdsstugor på fyra öar; tre stugor på Kluntarna, två på Junkön, fem på Brändöskär och två på Småskär. Det är populärt att hyra dessa stugor, och de fullbokades snabbt i våras. Stugorna har ingen el eller vatten, men de är upprustade och fina och det finns tillgång till ved och bastu.

Skärgårdstrafiken

Under förfallsperioden när de fastboende åkte svävare med plats för fem personer, då var kommunen tvungen, på grund av Coronarestriktioner, att besluta att svävaren endast fick användas till mattransporter. Det fungerade ganska bra, familj och vänner på fastlandet handlade åt de fastboende och sedan skickades matkassarna med svävaren. Som tur var så var förfallsperioden kort, så vi kom i gång med pendlartrafiken efter två veckor, berättar Erika. Pendlarbåten M/F

Gajecha är till för de fastboende och den tar elva personer. Andra får åka i mån av plats. Kollektivtrafik omfattas inte av förbudet mot allmänna sammankomster med fler än 50 personer, vilket innebar att pendlarbåtstrafiken trafikerade Luleå skärgård hela sommaren.

Årets laxsäsong

Laxfällorna lades ned i mitten av juni. När säsongen är över förbereder man för årets härliga löjfske. Fisken säljs via Guldhaven AB, men som tur är har öborna möjlighet att köpa lax ute på Hindersön också. Detta är mäktigt populärt, och man kan på plats bestämma storlek och om laxen skall fileas.

Berättat av Erika Hansson
Luleå skärgårdsförening

Familjen på Sandön

På Sandön i Luleås innerskärgård bor Elin och Daniel med barnen Hubert och Folke. I vårnumret 2020 berättade vi om familjens liv och nu ett halvår senare efter en vår och sommar med nya lamm och betessäsong jobbar de vidare på att utveckla sin verksamhet med jordbruket och fisket.

Under sommaren jobbade Elin, som vanligt, på Klubbviken Havsbad på ön, men denna sommar med helt andra förutsättningar i och med Coronapandemin. Båda barnen har nu börjat på förskolan så den logistiken med skjutsning ska också fungera. Här fungerar den korta biten med hämtning med båten. På vintern blir det en längre tur.

På väg hem från förskolan,
pappa Daniel med barnen Folke och Hubert.
Foto: mamma Elin

Framtidstro på Holmön

För tio år sedan tog Holmöns Utvecklingsforum initiativ för att utveckla Holmön och tillsammans med Umeå Kommun arbetades ett strategidokument fram. Där sattes det upp mål om att Holmön ska ha en bofast befolkning på minst 100 personer.

Vid tiden för framtagandet av strategidokumentet hade antalet boende på Holmön minskat i flera år. Förutom att ta fram en konkret plan över vad som behövde göras började holmöborna även prata om att självbilden behövde förändras.

– Vi ställde oss frågan, hur ska vi prata om vår ö för att göra den attraktiv och ge en rättvis bild av Holmön för folk som vill flytta hit? Istället för att prata om hur många som flyttat från ön började vi tala om varför vi trivs här, säger Lena Egnell som är aktiv i Holmöns Utvecklingsforum.

– Då, för tio år sedan, bodde cirka 50 personer året runt på Holmön vilket vi lyfte fram som något positivt, fortsätter Lena.

Lokalekonomisk analys

Sedan dess har arbetet med att utveckla ön fortsatt och de senaste två åren har ett EU-projekt för att utveckla den kommersiella servicen pågått. En lokalekonomisk analys (LEA) togs också fram för att kartlägga vilket underlag som finns för den kommersiella servicen.

– När vi skulle göra vår LEA-analys insåg vi att det är så många fler än vi som är skrivna på Holmön som bidrar till den köpkraft som finns på

ön. Vi började därför fundera över hur alla som vistas på Holmön kan bli inkluderade i statistiken, säger Joar Sandström som är ordförande i Holmöns Utvecklingsforum. Detta ledde till att en helt ny metod togs fram för att bättre beskriva Holmöns befolkning, och nu används det nya begreppet *vistelseunderlag*.

Ett nytt begrepp är

VISTELSEUNDERLAG

Hur många som vistas på en ö är långt viktigare än hur många som är folkbokförda på ön.

– För oavsett hur många dagar du tillbringar på Holmön under ett år bidrar alla till ökat underlag för den service vi har och genom att inkludera alla i statistiken får vi ett mer rättvisande underlag som visar på vilken betydelse alla som vistas på Holmön har för utvecklingen av ön, fortsätter Joar.

Hyresbostäder behövs

Holmön står inför ett antal stora utmaningar inför framtiden, och en av de stora utmaningarna är hur det kan

skapas fler tillgängliga bostäder på ön. Det finns nämligen ett stort intresse bland människor som vill flytta ut i skärgården och då behöver de någonstans att bo.

– Vi som bor på öar vet att skärgården är en attraktiv plats att leva och bo på. Genom att göra det enklare för fler att kunna ta steget genom att exempelvis erbjuda hus att hyra hopplas vi att fler vågar ta steget och flytta hit, säger Joar.

Den viktiga omsorgen

En annan utmaning är barn- och äldreomsorg. Där arbetar Holmöborna nu för att genom ett nybildat bygdebolag köpa byns prästgård, som är tänkt att kunna nyttjas som bland annat bygdegård, förskola och mötesplats för äldre.

– För att de unga ska stanna kvar på ön, och för att fler ska kunna flytta hit, är barnomsorg en nyckelfråga, säger Maja Hallén som är bygdebolagets ordförande.

Idag bor cirka 80 personer på ön året runt och sommartid ökar befolkningen till över 600 personer.

Eva Widlund

Holmöns utvecklingsprojekt presenterades i Vi skärgårdsbor nr 3 2019

Holmömodellen – Förstudie kring servicelösningar för skärgård och landsbygd

Deltidsboende och turister är minst lika viktiga för att samhället ska fungera, men blir osynliga när man bara tittar på antalet folkbokförda. Vistelseunderlaget är ett bättre verktyg för att beskriva befolkningen, hur många som bidrar till och tar del av service samt hur många som förväntas spendera pengar och efterfråga service.

Läs mer om Holmömodellen på www.holmon.se/huf/holmomodellen

På Hven kunde man redan 2013 presentera ett dokument "Ökonomi – grunden för vår existens", en Lokalekonomisk analys, som ingick i projektet "Hållbara servicelösningar i Nordvästra Skåne", där man ville påvisa att Hven är en närande och inte tärande bygd för kommunen.

Foto: Eva Widlund

Foto: Eva Widlund

Hemsö fästning, ett lyckat projekt

– När man blickar tillbaka kan vi på Hemsön glädjande konstatera att Hemsö Fästning har utvecklats till en av landskapets största turistattraktioner, vilket ger arbete både för guider och restaurangpersonal, berättar en nöjd Tord Lindh i Hemsö skärgårdsförening. Arbetet med fästningen var ett stort projekt som föreningen startade redan år 1997 och som numera drivs av en entreprenör.

Vägar och färjan

Skärgårdsföreningen arbetar mycket med frågor som rör öns vägar och naturligtvis färjetrafiken. Vad gäller färjan så har en åtgärdsvalsstudie genomförts där man framför allt har tittat på möjligheterna att göra färjelägena både säkrare och mer attraktiva. Föreningen har deltagit i detta arbete. I samband med studien har man åter väckt tanken om att bygga en bro.

Hemsöföreningen har medverkat i Riksförbundets färjegrupp och lokalt i Landsbygdsrådet gentemot Trafikverket eftersom vägarna på ön är i mycket dåligt skick.

Vindkraft och bastu

Det finns planer på att bygga flera stora vindkraftverk på Hemsön. Skärgårdsföreningen har ordnat med möten och informationsblad om dessa byggen.

Hemsö skärgårdsförening fortsätter att arbeta med turistfrågor, där man bland annat sköter en gästbrygga med bastu och toalett.

Glädjande nog verkar befolkningsantalet ha stabiliserats med en liten ökning och flera barnfamiljer har flyttat ut på Hemsön. En av dessa familjer har presenterats i Vi skärgårdsbor nr 2 2019.

Tord Lindh

Hemsö Skärgårdsförening

Besöksnäringen, en viktig näring i kust- och ö-landskapen

Den svenska besöksnäringen omsätter cirka 337 miljarder per år. Antalet sysselsatta personer inom besöksnäringen är cirka 175 000. Allt tyder på att omsättningen kommer att öka i framtiden. Det innebär att öar och skärgårdar bör förbereda sig inför kommande säsong.

Uppdraget för denna arbetsgrupp är att fokusera på en viktig näring för många kust- och öbor. Det handlar om besöksnäringen. Det finns ett antal trender som är intressanta, bland annat globaliseringen med nya resmönster. Urbaniseringen skapar nya behov av hållbara lösningar för såväl infrastruktur, transporter och kommunikation.

Det finns fyra områden som är särskilt intressanta. Naturturism, måltidsturism, kulturturism samt upplevelser

med bland annat aktiviteter och boende nära den lokala verksamheten. Till exempel lantbruk, fiske med mera.

Arbetsgruppen har gjort en verksamhetsplan som just nu sysselsätter gruppmedlemmarna. Planen är att kunna redovisa ett par projekt redan detta år som kan passa in på kust- och ö-landskapen.

Naturligtvis hoppas vi alla att den pågående pandemin upphör och att semestra på hemmaplan kommer att hålla i sig! Det gäller nu för oss att

bevaka trenderna, att visa upp våra guldkorn, som finns alldeles runt hörnet. Mysiga boenden, härliga aktiviteter och spännande sevärdheter.

SRF:s Besöksgrupp
Bengt Svensson

En längre presentation av Besöksgruppens arbete återfinns i Vi Skärgårdsbor nr4 2019.

Foto: Eva Widlund

Det var mycket trångt denna sommar på våra båtar och färjor. Personalen har haft fullt upp med köer och att uppmana att hålla avstånd. Trots allt har det fungerat väl och turistströmningen till våra öar har varit ovanligt stor.

En skeppare ser tillbaka

Som tidigare sjöman blev jag anställd på Holmöfärjan, vilken är ålagd att sköta trafiken till ett levande samhälle på Holmön i svenska skärgården. Blev mycket väl mottagen av öborna som till antalet decimerats mycket de senaste årtiondena. De kvarvarande kämpade med myndigheter och andra beslutsfattare för att bibehålla grundläggande samhällsfunktioner och utveckla de resurser som fanns tillgängliga i det lilla ö-samhället.

Ett antal personer på Holmön var engagerade i Skärgårdarnas Riksförbund för att därigenom effektivare påverka beslutsfattare att satsa på stora delar av de svenska skärgårdarna.

En färjegrupp bildas

Efter några år i tjänst som skeppare och ansvarig för Holmöleden, framstod det klart och tydligt att transporter till Holmön borde kunna effektiviseras, utan speciellt ökande kostnader. Flera års arbete mynnade i flera besvikelser, där huvudmannen för Holmöfärjan inte lyssnade på sakskalet, vilket för mig var svårt att smälta.

Kontaktade slutligen Skärgårdarnas Riksförbund för att där få extra draghjälp i arbetet med att förbättra Holmöarnas kommunikationer. Blev så inbjuden till ett möte i Stockholm där jag engagerades att starta Färjegruppen. Ett arbete som inneburit att vi i huvudsak har jobbat med en huvudman, Trafikverket, som är ansvarig för kommunikationerna till flera av de ö-samhällen som är verksamma i Skärgårdarnas Riksförbund. Arbetet var mycket givande och lärorikt för mig, med flera höjdpunkter och även en del besvikelser. Men med devisen "att droppen urholkar stenen" kämpade vi på.

Möten med öbor

Årligen träffades vi i de olika ö-samhällen som ingår i förbundet, fick därigenom inblick i andra samhällens glädjämnen och lösningar på problemställningar. Boenden som ibland innebar bergrumskojer och

härliga föredrag förgyllde våra möten. Umgången med engagerade öbor är minnen som följer mig.

Höjdpunkter

Vissa höjdpunkter som jag vill belysa är givetvis starten av själva Färjegruppen. En annan höjdpunkt var när vi hade Färjor som tema vid ett möte där Styröbolaget var inbjudna för att berätta om sin trafik, vilket fick oss att inse att rätt huvudman kan utföra underverk för öbor.

Ytterligare en höjdpunkt var när jag blev inbjuden av vår danska motsvarighet för att informera i det danska Folketinget om hur färjetrafiken i Sverige fungerar. Där trodde man att all färjetrafik i Sverige sköttes av staten och att resan var gratis för resenären. Efter mitt föredrag blev jag kontaktad av flera danska beslutsfattare för olika klarlägganden.

Thorbjörn i Folketinget, Danmark.
foto från den danska ö-organisationen

Efter sex år på posten som ledare för Färjegruppen blev jag avlöst, och vill härmed tacka alla jag haft förmånen att jobba tillsammans med. Arbetet var givande och synnerligen intressant.

Önskar Skärgårdarnas Riksförbund en fortsatt framgångsrik resa för en levande skärgård.

*Thorbjörn Lindberg, Holmön
Foto: Eva Widlund*

Vid ett möte på Vinön 2016 blev Färjegruppen utsedd till Årets grupp inom SRF.

Foto: Eva Widlund

Behovet av att samarbeta bildade färjegruppen

Bor man på en ö där färjeförbindelsen är länken till fastlandet blir den en central fråga för varje lokal förening att jobba med. Behovet av att samarbeta mellan öarna i olika färjefrågor och att tillsammans utveckla kommunikationerna ledde fram till bildandet av SRF:s färjegrupp.

En av målsättningarna har alltsedan dess varit att samla erfarenheter av varandra, tänka tillsammans och på så sätt jobba för långsiktiga och stabila lösningar för att öka den bofasta befolkningen och utvecklingen av våra öar. Gruppen beslöt att börja sitt arbete med de leder som trafikeras av Trafikverkets gula färjor till öar utan fast landförbindelse.

Möten med Trafikverket

Den nystartade Färjegruppen tog kontakt med huvudmannen för de gula färjorna för att se om det gick att få till ett möte. I september 2012 träffades representanter från SRF:s Färjegrupp Trafikverkets nationella färjesamordnare för ett första möte.

Trafikverket välkomnade att få en samrådspartner i färjefrågor som ser övergripande på helheten för landets skärgårdsöar. Sedan dess har dessa möten hållits två gånger per år och idag deltar även Färjerederiets redERICHEF och trafikchef. Det är viktiga möten både för Trafikverket, Rede-

riet och för Färjegruppen och från alla parter har vi hittat ett bra sätt att kommunicera frågor som både är övergripande och specifika för de olika lederna.

Vi når resultat till sist

Det tar väldigt lång tid att förändra saker inom ett statligt verk, men som Thorbjörn Lindberg konstaterade så kanske till slut "droppen urholkar bägaren". Färjegruppen är nöjd över att Angöfärjan är ommålad från tre filer till två filer så att även lite större fordon ryms. Glädjande är att hjärtstartare har installerats på samtliga gula färjor efter många års önskande från färjegruppen. Vi har haft intressanta diskussioner om sms-tjänsten "tick-en" och kallelseturerna och hur man skulle kunna lösa dessa tjänster på ett enklare sätt. Vi hoppas på en app i telefonen inom en snar framtid. De elektroniska tavlorna, toaletter, ljussignaler, bemanning på däck, färjeterminaler, vindskydd, anslutningstrafik och regionala planer är andra frågor

som vi diskuterat och som vi kommer att fortsätta arbeta med.

Framtiden

Möten med representanter från olika kust- och ösamhällen är enormt viktiga och vi hoppas kunna utvidga våra kontakter med lokala färjegrupper eller trafikantråd för att underlätta vårt arbete tillsammans med Trafikverket och Färjerederiet.

Ett arbete har också påbörjats med att utöka gruppen med representanter för färjor som drivs av andra aktörer. Där har vi andra utmaningar eftersom den trafiken går under kollektivtrafikslagstiftningen.

Lena Egnell

Färjegruppen
Skärgårdarnas
Riksförbund

Foto: Lena Egnell

Färjegruppen tar sin början

Vid uppstartsmötet i mars 2012 på Vinön blev det intressanta samtal tillsammans med två erfarna skeppare och en ordförande från Vinöföreningen. Vid detta första möte pratade alla engagerat kring färjefrågor och hur den nya arbetsgruppen skulle ta sig an alla frågor.

Uppstart på ö-kontoret på Vinön

Foto: Björn Sjöblom

Livet på Gräsön – hur ter det sig?

Det händer en del även i skärgården, fast man inte alltid upplever det så.

Om vi blickar tillbaka de senaste tio åren så blev hela Gräsö skärgård marint reservat 2011. Det tog tio år att arbeta fram i alla möjliga samtalsforum, genom karteringar av havsmiljön, skrivelser och överklaganden. Inga inskränkningar vad gäller att vistas, jaga och fiska. Dock inskränkningar för exploateringar när det gäller byggande och större projekt som till exempel marinor.

Buss – färja

Infrastrukturen är en viktig faktor och vi har stora färjor som fungerar bra, vårt problem de senaste tio åren har varit obefintlig anslutning av regionbussar till färjan sommartid. Anledningen anses vara att det blir för trångt genom Öregrund. Det går skolbussar ut på ön under skolterminerna, sommartid har vi anropsstyrd kollektivtrafik.

Färre bönder

När det gäller kulturlandskap och bibehållande av biologisk mångfald ser vi en stor förändring. Våra bönder minskar i antal. Det pågår projekt för att lyfta frågeställningarna och diskutera fram lösningar. En anledning till Gräsöns dåliga utveckling vad gäller agrara- och besöksverksamheter kan vara den låga arbetslösheten. Kommunen har flera stora arbetsgivare.

Kustfisket

En annan småföretagargrupp som är extremt hårt ansatt är våra kustfiskare. Ogenomtänkta inskränkningar för fiske av olika fiskarter slår hårt mot kustfisket medan det industriella fisket kan rulla på i oförändrad nivå.

Service och omsorg

Den sociala sektorn är förhållandevis bra underhållen med hemtjänst, blåljus etc. Dock pågår diskussioner angående service på öarna söder om Gräsö, ännu inte helt klarlagt.

Stängd skola

Vi har precis nu förlorat skolan på ön, endast förskola/ fritids är kvar. En viktig fråga nu är hur man på bästa sätt tar vara på den stora skolbyggnaden, kanske till boende för 55 plus och ungdomar?

Kustfiskare Tom Sundell, från Björn Arnemos bok "Ensam med allt man älskar"

Hur kommer det bli?

Om man ser framåt hoppas vi att ön ändå ska behålla eller öka folkmängden. Det finns planer på att bygga hyresrätter vilket är bra för både ungdomar och äldre som behöver en första eller en mindre bostad.

Ytterligare en arbetsgivare kommer in i bilden med byggandet av slutförvaret för använt kärnbränsle. I nuläget har dessutom covid-19 orsakat att många fritidsboende varit bosatta på Gräsön sedan mars, det skapar större omsättning för affären och andra serviceinrättningar i trakten.

*Inger Abrahamsson
Gräsö skärgårdsråd*

Kerstin och Thomas med sina fyra barn på Rävsten presenterades i nr 3 2019

– Det mesta har knallat på som tidigare, säger Kerstin nu när vi har kontakt igen. Bortsett från att världen har skakats av en pandemi som fortfarande rasar. Vi som är inom besöksnäringen har oroats och utmanats men efter anpassningar och åtgärder, kan vi nu summera säsongen och finna att fler besökt oss än under våra tidigare sex år här på Rävsten. Vi ser hur viktig skärgårdsmiljön är för många och hur det varit lätt för människor att umgås utomhus och hålla distans här på ön. Vi och besökare har utan oro kunnat vistas i den härliga och glest befolkade skärgårdsmiljö som finns på så många platser längs Sveriges kust. Det stärker vår tro på värdet av en levande skärgård med befolkning året runt.

Här har också fler nyttjat sina sommarhus under en större del av säsongen. Det ställer ökade krav på infrastruktur och ibland räddnings- eller hjälpsatser från oss som är på plats och "fortfarande har båten i sjön". Att det lyser några lampor på öarna även på senhöst eller vinter kan vara ovärderligt när krisen kommer eller olyckan är framme.

Vinter och vår har också sin charm under skärgårdsåret! Foto: Kerstin Söderberg

Söderhamns Kust & Skärgård

- Under 2020 har i stort sett all verksamhet legat nere, berättar den avgående ordföranden Lennart Andersson, också välkänd som riksförbundets miljöexpert. Styrelsemöten har skett via videokonferens och mejl. Årsmötet flyttades på grund av pandemin och genomfördes digitalt i september. Föreningens styrelse har i stort sett bestått av samma personer under ett tiotal år. Ordförande och sekreterare hade av sagt sig omval varvid nya personer har fått träda in. Vid årsmötet beslutades det att ordförande och sekreterare skall utses av den nya styrelsen.

Jubileum

Kommande år, 2021 kommer att bli ett aktivt år, om nu restriktionerna upphävs. Inför året 2020 planerades ett omfattande jubileumsprogram när Söderhamn fyllde 400 år. Hela detta program flyttas nu till 2021.

Skarv

Skarvproblemet har liksom på många andra platser varit en plåga. Kommunen har beviljats tillstånd att skjuta 1300 skarv under 2020 och ser ut att lyckas. Vi följer med spänning om detta har gett något resultat.

Vindkraft

Vindkraftsplanerna är omfattande längs vår kust. Två stora områden med verk, 350 meter höga planeras utanför vår kust. Det ena 2,5 sjömil

utanför Storjungfrun och det andra 15 sjömil utanför Prästgrundet. Båda öarna har enbart fritidsbebyggelse men är hårt frekventerat av turister sommartid. Befolkningen är orolig.

Fartbegränsning

Ett annat ärende som diskuterats är ett trångt sund där båttrafiken är intensiv under sommarmånaderna. Behovet av fartbegränsning har aktualiserats. Svallvågor från framför allt stora fartyg är ett problem för stugägare längs sundet.

Vattenskotrar

Även i Söderhamn har problem med vattenskotertrafiken blivit aktuellt. Efter en incident under midsommarmhelgen har dock problemen minskat

Söderhamns Skärgårdsförening representerade fisket som en av de fyra stora näringsgrenarna under de 400 år som staden Söderhamn har existerat. De övriga är Gevärsfaktoriet, flyget och LM Ericsson.

avsevärt och eftersom ny lagstiftning är på gång, hoppas vi att det skall styra upp trafiken till nästa år.

Tidningen

Till sist beklagar vi nedläggningen av förbundets tidning, där styrelsen haft möjligheten att följa vad som händer ute i våra kustområden.

*Lennart Andersson,
ordförande fram till 2020*

Lyskväll i Söderhamns skärgård då skärgården fylls av levande ljus

Sista lördagen i augusti tänds ljus, lyktor och marschaller utmed stränderna. Från SRF:s möte i Söderhamn 1999 är den stämningfulla lyskvällen ett oförglömligt minne. Året efter införde vi från Vinöns kultur- och hembygdsförening, som en sommaravslutning, Lyskväll i Hjälmarens.

Eva Widlund

Foto: Söderhamns Kust & Skärgårdsförening

Bra bredband behövs – nu ännu mer!

Behovet av snabb och säker digital kommunikation blev helt plötsligt ännu viktigare under pandemin!

Att arbeta på distans, att mötas digitalt, att nästan leva digitalt blev plötsligt vardag för många. Otaliga fritidshus blev kontorsarbetsplatser. Det har lugnat ner sig en aning men fortfarande kan man se en tydligt ökande efterfrågan på bra uppkoppling.

Digitala möten behövs

Det blev också tydligt att med dålig uppkoppling blir man lämnad i digitalt utanförskap. Det handlar inte längre bara om att kunna surfa, göra mejl och betala räkningar. Det handlar om att kunna vara med på ett digitalt möte med både ljud och bild som skall fungera så att upplevelsen blir så nära verkligheten som möjligt. Kraven på ett bra bredband har ökat.

Bättre teknik behövs

Tillgången till bredband varierar på öarna och längs kusten, på många ställen finns bredband via fiber vilket alltid är bäst. Men en hel del av Skärgårdarnas Riksförbunds medlemmar har inte tillgång till någon fiberanslutning och det är då problemen börjar. Det skall sägas att det finns fiberförbindelser som krånglar men då är det av tillfällig natur. Problemet med alla bredbandsförbindelser som bygger på någon trådlös teknik är att vädret och/eller antalet samtidiga användare spelar in. Kanske finns en lösning på detta nu, se nedan.

Samverkan behövs

Skärgårdarnas Riksförbund deltar i olika forum och referensgrupper för att minimera de ytor som ännu inte nås av bra bredband. Regeringens bredbandsstrategi är full av målsättningar om vilka som skall ha bredband – när och i så fall hur snabbt bredbandet minst skall vara. Målsättningarna är förlegade, sett i hur behoven faktiskt ser ut nu. För

att snabbare komma fram och minimera de vita ytorna behövs ett ändrat beteende, det handlar om samverkan. Samverkan mellan lokala krafter, marknaden och samhället. För att bygga ut bredband behövs fyra viktiga komponenter samtidigt.

1. Kunder
2. Markupplåtelseavtal
3. Någon som vill äga nätet
4. Finansiering

För att lyckas måste var och en göra det man är bäst på.

- Att skaffa kunder och markupplåtelseavtal är det lokala samhället bäst på.
- Att äga och bygga är en storskalig aktivitet som passar de stora aktörerna på marknaden bäst.
- Att bidra till finansieringen kan vara en uppgift för samhället.

Om man inte bor extremt ensligt är det viktigt att lokalt sluta sig samman, få till kunder och marktillstånd. Med det i bagaget går det betydligt lättare att intressera någon kommersiell nätagare att bygga nätet.

Om du bor extremt ensligt och inte kan få ihop ett rimligt antal grannar kan den lösning som redovisas i fakturen vara en bra början.

Bredbandsstöden

Jordbruksverket har av sagt sig bredbandsstöden och hänvisat till Post- och telestyrelsen PTS, vilket säkert är bra. Cirka 1,4 Mdr kr har avsatts till bredbandsstöd, hur och till vem är inte klart men mer pengar blir det på något sätt. Så samhället har rustat sig med en sammanhållande part och med en del pengar. Marknaden, det vill säga de som normalt bygger och äger fibernät (Telia, IP-Only med flera) har fått mycket (ofta befogad)

2000 m sjökabel klar för utläggning.
Foto: Sune Fogelström

kritik för att ha lovat utbyggnader som sen inte blivit av.

Det sker en teknikutveckling av de mobila lösningarna som kan vara ett bra steg på vägen.

Bredband & telefonigruppen
Sune Fogelström

Lösning på gång

Fast Bredband via mobilnätet

Telia erbjuder nu "Fast Bredband via mobilnätet" – en ny sorts tjänst med garanterad hastighet 30-100 Mb/s. Bygger på en installation i huset där Telia testat att förbindelsen blir tillräckligt bra för att kunna garantera 30-100 Mb/s.

Kan vara något att pröva för er som inte kan få en fiberförbindelse.

Mer info:
<https://anslutning.telia.se/bestall>

Vi ser bakåt, framåt och vad händer just nu?

Reflektioner från SIKO

Vi förlorade striden om det fria handredskapsfisket en gång i tiden, men hur ser det ut med övriga kärnfrågor för skärgårdens överlevnad? För en levande skärgård krävs till exempel en bra ö-skola och bostäder till överkomliga priser. Likaså måste transporter och bredband fungera!

Här har SIKO nu reflekterat över några av de viktigaste frågorna för skärgårdsborna.

Skärgårdsskolorna

Tänk om det fanns ett utvecklat samarbete över kommungränserna, så att de små skärgårdsskolorna kan stötta varandra, använda samma lärare där specialistkompetens krävs, se till att skolskjutsarna utgår från barnens och skolans behov och inte enbart är hänvisade till kollektivtrafiken med mera.

Vad händer?

Utvecklingen har under lång tid gått åt fel håll, begränsat elevantal tas till intäkt för nedläggningar och försämringar. Trenden måste brytas! **SIKO har ett skolprojekt** finansierat av

Regionen – vad krävs för att skapa en attraktiv skärgårdsskola som kanske även kan locka barn från fastlandet? Projektet kommer att presenteras på ett särskilt seminarium med Regionens Skärgårdsråd.

Hyresbostäder

Tänk om det fanns boende att hyra till rimliga kostnader för de som vill flytta ut i skärgården, men inte är mogna för eller kan finansiera köp av eget boende.

Vad händer?

SIKO:s medlemsförening Mójaskärgårdens Företagarförening driver med stöd av Regionen, Länsstyrelsen och Värmdö kommun ett projekt som har visionen att skapa tillväxt och bland annat bygga hyresbostäder

på kommunal mark på Möja. SIKO har **projektet Skärgårdsflytten** som via nätet vill skapa en bostadskö, för de som är intresserade av att prova på skärgårdsliv. En bostadskö kan öka trycket på skärgårdskommunerna att ta med skärgården i sina utbyggnadsplaner.

Skärgårdsmentor kommer att vara ett nätverk som arbetar för att stödja de som vill nyetablera sig i skärgården. SIKO:s projekt får till viss del finansiering från Regionen.

Sjötrafiken

Tänk om sjötrafiken i skärgården fick fortsätta att utvecklas med basturlistor - turer som går samma tid alla dagar året runt och kompletterad med ytterligare turer under högsäsong. Tänk om skärgårdens små rederier med lokala arbetstillfällen i större utsträckning fick leverera trafiken. Tänk om små steg med ständiga förbättringar fick utveckla det fantastiska trafiksystem som finns i skärgården.

Vad händer?

Under senare år har genom SL:s Trafikförvaltning upphandlingar genomförts som innebär att sjötrafiken och trafikledningen i Stockholms skärgård snart drivs i fullständig monopolställning av bolaget Transdev, ett multinationellt transportföretag med säte i Paris. Integrationen av Waxholmsbolaget in i SL medför negativa konsekvenser för sjötrafiken.

Sommaren 2020 startade en Öppen förskola på Nämndö med kommunalt stöd. Initiativtagare och drivande kraft är Eva Carly som tillsammans med sin familj är bofast på ön sedan något år.

Foto: Nilla Söderqvist

Befintliga skärgårdsturer görs till del om till "pendlarlinjer" där skärgårdsbornas biljetter inte gäller och regler för möjligheter att medföra bagage är mycket restriktiva. Passningen mellan båt och buss har klart försämrats sedan SL kom in i bilden. Vidare kommer befintliga terminaler med väntsalrar att stängas.

Arbete pågår inom Trafikförvaltningen med utredningen "Sjötrafikens långsiktiga inriktning" och SIKO engagerar sig starkt i remissarbetet.

Strandskydd / fastighetsskatt

Tänk om det var enkelt att få bygga nytt, bygga till och bygga om där det redan är byggt och det också fanns enkla beskrivningar på hur man kan lösa vatten- och avloppsfrågor i skärgården.

Vad händer?

Tjänstemännens tillämpning av Strandskyddslagen är ett större problem än själva lagen. Kontakter med en del politiker tyder på att man börjar förstå skärgårdens problem.

En förening för föreningar

SIKO (Skärgårdens Intresseföreningars Kontakt Organisation) är en "förening för föreningar" med för närvarande ett 15-tal ö-föreningar i Stockholms skärgård, från Arholma i norr till Landsort i söder. SIKO:s medlemsföreningar representerar totalt cirka 3600 medlemmar. En utökning av verksamheten sker nu så att även skärgårdens företagarföreningar kommer med som medlemmar.

SIKO har en väletablerad dialog med såväl Regionen som Länsstyrelsen och har en viktig roll i det Regionala Skärgårdsrådet och Länsstyrelsens Exekutivkommitté.

Arbetsättet har utvecklats till att bli mer projektorienterat och aktuella projekt finns för *Skärgårdsskolorna* och för *Befolknings-tillväxt och bostäder*.

Utöver projekten bedrivs arbetet i sex fokusgrupper – Bostäder, Näringsliv, Skärgårdsskolor, Kommunikationer, Samhälls-service samt Miljö och energi.

Bredband

Tänk om tillgången till bredband i skärgården var lika bra som i länets mer urbana delar.

Vad händer?

Stockholms skärgård ligger långt fram vad gäller bredbandsutbyggnad. SIKO var tidigt ute och stöttade lokala bredbandsföreningarna. Goda exempel att nämna är Mjöskärgårdens fiberförening som förser 48 öar med bredband och Stockholms Skärgårdsnät som omfattar hela området från Harö till och med Ornö. Bredband är **inte** en eftersatt fråga i skärgården. Bredbandet har under pandemin visat sig ovärderligt för att kunna distansarbeta med kvalitet.

Viktigaste frågan av alla

Vi behöver bli fler för att behålla fungerande skärgårdssamhällen och för att bli tagna på allvar av politikerna!

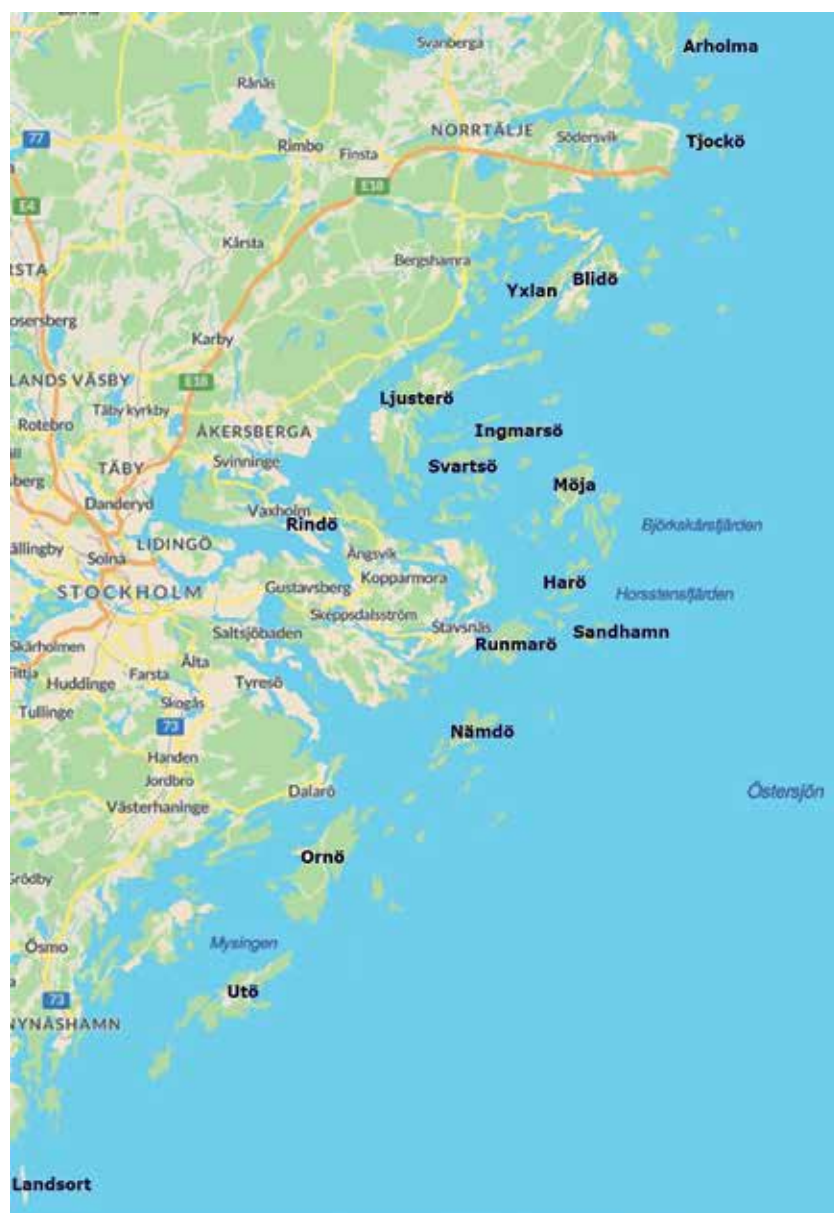
Vad händer?

I Stockholms län finns skärgårdsråd i kommunerna, Regionalt skärgårdsråd och SIKO medverkar även i en Exekutivkommitté, som leds av Länsstyrelsen, det vill säga det finns goda möjligheter för oss att nå såväl politiker som tjänstemän.

Vi kanske förlorar en del slag, men SIKO jobbar engagerat vidare för att vinna kriget om en levande skärgård.

Britt Fogelström

*Skärgårdens Intresseföreningars
Kontakt Organisation SIKO*

Sörmlands skärgård 2010-2030

Reflektion av en skärgårdsbo

Rubriken kan tidsmässigt sammanfattas som ett ytterst kort ögonblick i vår långa historia (där tomtningar från yngre järnålder påvisats), men med ett omvälvande skilje i tiden. I normalfallet bör stor försiktighet iaktas när samtiden sätts i ett historiskt perspektiv. Emellertid finns några variabler som är tillräckligt signifikanta för att sätta spår i framtidens historieskrivning. Av dessa kan nämnas att den sista generationen som var födda härute (i många fall bokstavligen) och verkade samt enkannerligen bodde härute sina vuxna liv har gått ur tiden.

Förlorat fiske

Vidare har fisket kollapsat på ett sätt som med största säkerhet ingen tidigare generation öbor upplevt; en sådan situation som idag hade i gamla tider oundvikligt medfört en omfattande svält, och därom finns inga notiser i gamla urkunder (bortsett från traditionellt klagande - av andra orsaker - över att fisket varit dåligt).

Förlorade träd

Slutligen må nämnas de tre sista torråren som medfört en ställvis massdöd av allehanda trädslag, där unga såväl

som månghundraåriga träd inte klarat påfrestningarna. När till exempel många gamla tallar nu samtidigt dör av torka ska man erinra att de överlevde svåra torrår som 1955 med flera, och konsekvenserna av detta skeende kan bättre inses.

De nya öborna

Dagens öbor har skiftande bakgrund, åldrar och kompetenser. Arbete finns generellt egentligen i överflöd; dilemmat är att kunna få rimligt betalt (eller ens kunna ta betalt för/finansiera nedlagd tid och/eller material) samt den kroniska tidsbrist som flertalet har att hantera. Ett redan högt kostnadsläge medför hårda villkor för fastboendet och ytterligare pålagor riskerar bli existentiellt hotande. De som flyttat till skärgården det senaste decenniet utgör viktiga nycklar till dess framtid, och besitter ett human kapital som optimalt bör tillvaratas.

Lokal och nationell påverkan

Såväl Sörmlands Skärgårds intresseförening, SSIF lokalt som Skärgårdarnas Riksförbund SRF nationellt måste fortsatt verka för att skärgården bevaras levande året runt. Vår uthållighet att driva de väsentliga frågorna - och dessa är tämligen givna - får inte svikta. Om en levande skärgård allmänt ska finnas framgent krävs inte minst att närings-, skatte-, jordbruks- och miljöpolitiken verkligen ger utrymme för densamma.

Avsaknad av skärgårdsråd

SSIF har att bättre nå fram till kustkommunerna i diverse frågor; inte minst vad gäller säkrandet av replipunkterna på fastlandet. I vårt län saknas - till skillnad från i grannlänerna Stockholm och Östergötland - ett regionalt partsam-

Lilla Lisen på Rågö är en av de nya öborna där hon bor med mamma Marie och pappa Daniel.

mansatt skärgårdsråd. Rimligtvis hade till exempel de resurser som länsstyrelsen här satsat på projekt som (nu avslutade) Life Coast Benefit kunnat brukas mer kostnadseffektivt om vi haft möjlighet att påverka (i ett sådant forum). Detsamma gäller andra offentliga projekt med bäring på skärgården som genomförts (i något fall aldrig borde startats), liksom att vissa projekt borde genomförts men inte utförts. SSIF har många gånger haft anledning beklaga samhällets allokering av resurser.

Skärbon måste se möjligheter

Hur skärgården ser ut år 2030 är dels en konsekvens av våra kommande insatser, dels hur mycket klimatförändringen hunnit ändra havsnivån respektive det lokala klimatet. De senare årens isfria vintrar har momentant i den delen förvisso underlättat boendet. Prediktioner är ofta vanskliga, men reflektera vad som hänt de senaste tio åren och lägg sedan på ytterligare tio år. För skärbon har det alltid varit viktigt att kunna improvisera och se möjligheter, framgent gäller detta mer än någonsin!

Nils Kjellberg, ordförande SSIF
Foto: Marie Holst

Getter på skärgårdsbete

Skärgårdens Unga är skärgårdens framtid

Familjer med barn och ungdomar är en viktig del av befolkningen i våra skärgårdar. De livskvalitéer som de ofta värdesätter är närheten till naturen och vattnet, lugnet, friheten och att vara en del av det lilla samhället. Här får vi höra hur det har gått för några av våra familjer som vi har besökt genom åren.

Daniel och Marie

Familjen har nu bott på Rågö i dryga sex år. Det efterlängtnade fästellet är byggt och det blev verkligen jättebra!

Både Marie och Daniel har kvar sina arbeten utanför ön, men siktar på att kunna sluta med det. Dottern Lisen har blivit 4,5 år och går nu på en förskola i den lilla byn Lästringe. – Hon trivs som fisken i vattnet och vi är också jättenöjda, säger Marie.

Fastighetsägaren, Naturvårdsverket har satsat mycket pengar på Rågö. En bruksväg har rustats upp, bostads- huset har renoverats och den gamla bryggan har ersatts av en ny stabil brygga som kommer hålla i många år framöver.

– Som arrendator är sådana investeringar väldigt viktiga för att känna att det är möjligt att fortsätta verka här ute, säger Marie. Både för att göra det praktiskt möjligt och för att känna att markägaren vill att det ska fortsätta finnas fastboende på ön – vilket vi satsar på att vara länge länge!

Foto: Lina Johansson

Erik och Anna

För familjen Kempes del blir förankringen på Hemsö bara starkare ju längre tid de bor på ön.

– Fördelarna med ö-livet är helt enkelt för stora! konstaterar Anna. Vi har numera en fyraåring och en tvååring som utforskar livet på ön och som också ska in till förskolan på fastlandet. Vardagen är lite mer inrutad. Vi har fått fart på vår hobbyverksamhet, där vi hyr ut havskajaker och MTB cyklar under vår-, sommar- och höstsäsong. Svemestervågen i år gjorde det möjligt för oss att ge sommarjobb till två ungdomar som spenderar sin semester på ön och kunde kombinera det med en arbetslivserfarenhet.

Vi tycker att livet på Hemsö har för- mildrat konsekvenserna av Corona- pandemin. Här är liksom alltid gott om avstånd och lätt att hitta aktiviteter utomhus. Känns privilegierat och föder stor tacksamhet. Det som blivit tydligt är behovet av bättre internetuppkoppling för att på ett effektivt sätt kunna jobba hemifrån. Vi hoppas att bredbandssatsningen på nationell nivå nu ska komma oss till gagn i Västernorrland.

Rofyllt med yoga på Hasselö och matsäck i skogen på Hemsö

Foto: Anna Kempe

Janni och Bobo

Livet rullar på för familjen i Grund- sund på Skaftö.

Bobo fiskar på som vanligt, pojkarna växer så det knakar, Tor är 8 år och Zeb 9 år. Den stora förändringen är att Janni har bytt jobb och pendlar nu till Uddevalla där hon jobbar i en fiskafär och trivs väldigt bra med detta. Fibern har kommit till ön och det gör skillnad. En ny vandringsled helt i trä med en gångväg som följer klip- pornas formationer invigdes 2018. Samma år byggdes en ny lekpark för barnen på temat vatten/havet med en ubåt och en brygga.

– Vi tycker fortfarande att framtiden ser ljus ut här ute och en hel del in- flyttning har det ju också blivit, avslutar Janni.

– Det har varit intressant att få kon- takt med olika familjer. Det är flera som uttryckt uppskattning av att få känna samhörighet med andra famil- jer som väljer ett liv på en ö, avslutar Janni. Skärgårdarnas Riksförbund kommer att fortsätta med gruppen Skärgårdens Unga och den som vill ka kontakt med oss, är välkommen att höra av sig till förbundets infoadress, info@skargardarna.se

Läs mer om fler familjer på andra sidor i tidningen!

Janni Olsson

Skärgårdens Unga, unga familjer och de nya skärgårdsborna

Malin och Hansi med familjen på Aspö i Blekinge

Efter att ha besökt tretton familjer är det nu dags för den sista presentationen av en familj på detta sätt. I förra numret var vi längst i norr i Luleå skärgård och denna gång är vi i Blekinge i södra Sverige. Malin berättar här om livet på Aspö i Karlskrona skärgård.

Vilka ingår i familjen?

Mamma Malin 41 år och pappa Hansi 56 år samt barnen Björn 12 år, tvillingarna Karl och Frida 8 år, Katten Morris samt höns och ankor.

Var bor ni?

Vi bor i ett renoverat sommartorp mitt i skogen på Aspö.

Hur kommer det sig att ni hamnade på Aspö?

Hansi är uppvuxen i Karlskrona, efter 20 år i Stockholm bestämde han sig för att göra stora förändringar i livet och köpte ett sommartorp på Aspö samt tog ett vikariat på sjukhuset i Karlskrona. Vi träffades 2007 här på Aspö där jag skulle tillbringa sommaren efter att jag blev nekad ytterligare inresa i USA. Jag var vid det tillfället utlandssvensk men

hade tillbringat alla mina somrar i Sverige. Uppvuxen är jag i Tyskland och Österrike, bodde som vuxen i Ryssland, Italien och USA. Vi träffades, blev kära och jag flyttade in i Hansis oisolerade sommartorp som vi nästan omgående började renovera för att kunna bo i permanent.

Hur ser er vardag ut?

Jag studerar fysisk planering vid Blekinge Tekniska högskola och den senaste tiden har jag mest arbetat på distans, vilket har gett möjlighet att vinka av barnen eller följa dem till skolan som ligger cirka en kilometer bort. Jag har också kunnat kombinera studierna med mitt företag. Jag är biodlare och planerar att öppna en mindre plantskola till våren. Hansi jobbar som narkosjuksköterska på Blekingesjukhuset i Karlskrona.

Barnen går i 2:a och 6:e klass på Aspöskolan. De har aktiviteter alla dagar i veckan förutom torsdagar vilket innebär att livet just nu handlar om logistik, körning med bil eller egen båt och att vi synkar våra kalendrar väl.

Vad är bra med att bo här?

Efter att ha bott i Moskva, Rom, Los Angeles och Stockholm har vi båda landat i att det finns stora fördelar med att bo på landet. Närheten till naturen och skärgården, lugnet och den fina gemenskapen vi ingår i är unik. Den mark vi äger utvecklar vi med fokus på de arter och de djur som trivs här. Vi försöker bygga ett positivt kretslopp där vi är en beståndsdel och har en underhållande roll. Vi har etablerat en nära vänskapskrets på ön. Att ingå i en gemenskap är oerhört fint. Vi hjälper varandra med hämtning och lämning av barnen,

Närheten till naturen och skärgården, "litenheten", lugnet och den fina gemenskapen vi ingår i är unik och det är häftigt att kunna erbjuda sina barn en sådan uppväxt!

djurpassning eller mer handfasta sysslor. Mina föräldrar bor på ön och det gjorde även Hansis mamma i några år.

Vi nyttjar skärgården med egen båt och utforskar nya ställen till fots eller på cykel. Jag målar på min fritid och hittar mycket inspiration här tillsammans med likasinnade. Barnen har sina målarkurser på Aspö samt här skjuter de luftgevär. Övriga fritidsaktiviteter är på fastlandet. På Aspö finns två tennisbanor, fotbollsplan och en mängd sommaraktiviteter.

Saknar ni något?

När man bosätter sig på en ö, anpassar man sig till förutsättningarna och på så vis kommer jag inte på något som vi personligen saknar. Men som samhälle finns det utrymme för utveckling och tillväxt, här precis som på de flesta ställen.

Hur ser framtiden ut?

Både Hansi och jag är väldigt engagerade i samhället. Vi sitter bägge i Aspö Intresseförenings styrelse och vi har ingått i en arbetsgrupp som har tagit fram en utvecklingsplan för Aspö. För två år sedan var det ett antal barnfamiljer som flyttade härifrån då de inte löste sin boendesituation. Det blev startskottet, då vi av erfarenhet vet att konsekvenserna kan drabba förskolan eller skolan. Efter samtal med kommunen beslöt vi att en arbetsgrupp övergripande skulle se över utvecklingsmöjligheterna för vår ö. Dokumentet är nu skapat och vi har identifierat tre områden som vi ska jobba vidare med - bostäder, skolan och färjan.

Aspö behöver hyresobjekt och andra boendeformer som möjliggör för barnfamiljer och yngre befolkning att bosätta sig här. De andra två fokusområdena är skolan och färjan för dessa tre områden är grundstommen i en levande skärgård. Vi strävar inte efter stora för-

ändringar och vill inte att befolkningen ska öka markant, men en stadig tillflyttning av en blandad befolkningsgrupp gör stor skillnad för hela samhället.

Det är ett paradiset för både oss bofasta och för många sommarboenden samt för turister. Vi tror att fler människor inser fördelarna och möjligheterna man kan skapa för sig själv och för sitt välbefinnande med att bo på en skärgårdsö och att vi kommer se fler familjer som tar steget att bo här permanent.

För egen del är det här vi vill bli gamla och det finns en hel del projekt vi kommer att sätta tändarna i. Högt på listan finns att skaffa oss en mindre grupp får. Vi har många drömmar och ser att projekten aldrig kommer att ta slut.

TACK till Malin som har berättat och bidragit med bilder!

*Eva och Janni
Skärgårdarnas Riksförbund*

Mer om Aspö och utvecklingsplanen finns på hemsidan www.aspo.nu

Presentation av Aspö

På Aspö i Karlskrona skärgård bor det cirka 500 personer permanent och på sommaren är det sex gånger så många! Malin som bor på ön berättar här om Aspö.

- Vi har en fantastisk affär med generösa öppettider och all service vi kan behöva. Här finns förskola och skola där barnen går i integrerade klasser F-3 och 4-6. Vi är en mycket föreningstät bygd och de flesta engagera sig i något här på ön. För cirka 13 år sedan startade jag och min syster en Facebookgrupp, som idag har över 1500 medlemmar. Här skrivs det om allt möjligt från bortsprungna katter till samhällsnyttig information och även personliga tankar. Det är ett viktigt forum för Aspö.

På Aspö finns även ett sjukvårdsvårn som tillkallas vid Prio 1 larm i väntan på ambulans från Karlskrona. Det finns ett kastell, ett lotstorn som nyttjas som hotell och konferenscenter samt vandrarhem och KA2 museum. På sommaren händer det mycket, då öppnar caféer och matvagnar upp, vi har många olika evenemang och det är fullt av liv på ön. Skillnaden från hög och lågsäsong har sin tjusning.

Framtiden för Aspö och samhället här ser lovande ut.

Förutom affären, kastellet och vandrarhemmet och kyrkan så finns det en del egna företagare som har etablerat sig här ute. Men de allra flesta är beroende av färjan som tar oss till jobb, studier och andra aktiviteter.

Gåsö i Bohuslän, en ö som återbefolkats

Vid utloppet av Gullmarsfjorden strax norr om Skaftö ligger Gåsö. Det vi i dagligt tal kallar Gåsö består av tre öar, Storön, Tjalsö och Gåsö. Numera kan man gå torrskodd mellan öarna vid normalvattenstånd. Samhället Gåsö ligger på ön Gåsö och det är här bebyggelsen om cirka 70 hus finns. Som mest hade ön en befolkning på cirka 150 personer vid förra sekelskiftet. Idag är Gåsö en sommarö med familjer från många delar av Sverige, flera av dem har sommartid varit här i generationer.

Ett skutskepparsamhälle

Gåsö fick permanent befolkning under 1600-talet och man försörjde sig på fiske och jordbruk. I mitten av 1700-talet friköptes Gåsö med kringliggande holmar och skär från Kronan av de två bosatta familjerna. Senare under den stora sillperioden skapades ett kapital hos gåsöborna som de under 1800-talet investerade i skeppsverksamhet. Fram till början av 1900-talet var Gåsö ett utpräglat skutskepparsamhälle med förhållandevis god ekonomi hos de skeppsägande öborna. Detta avspeglas i husen på Gåsö som är lite större och har mer snickarglädje än hus i andra Bohussamhällen.

Badgästernas tid

Efter segelfartygens storhetstid började gåsöborna bedriva badgästnärning. Ett societetshus öppnade och omkring 1910 hotell och restaurang, några år senare även ett pensionat. Badgästerna hyrde in sig hos ortsbefolkningen och de gamla skutskepparna gjorde i sina stora segelbåtar dagsutflykter med badgäster. På kvällen kunde man roa sig på hotellet med mat, alkohol och dans.

Avfolkningens tid

Under 1940-talet minskade beläggningen på pensionatet som stängde och cirka tio år senare var det hotellets tur att lägga ner. Under hela denna tid minskade den fasta lokala befolkningen. Skolan upphörde i början av 50-talet, affären stängde för gott i slutet av 60-talet och någon fast åretruntförbindelse har inte funnits de senaste 40 åren. Många hus blev till salu och familjer som tidigare hyrt köpte nu ett eget boende. Gåsö blev med andra ord en utpräglad sommarö.

Gåsö får nya innevärdare

Lennart har genom sin familj tillbringat alla somrar på Gåsö sedan barnsben. Hans morfar och mormor kom till ön som badgäster under 1920-talet. Efter att under några år hyrt in sig hos en Gåsöfamilj, blev de bland de första sommargästerna att skaffa ett eget hus. Lennarts

Gudrun och Lennart bor vid vattnet bredvid bryggan och båten. Från ett av sina fönster har de en vidunderlig utsikt över Gullmarn och Lysekil i nordöst till Grundsund i sydväst. En utsikt få förunnade att ha. Man kan förstå att man lockas att bo här då annat i livspuzzlet stämmer in.

Foto: Jan-Eric

hustru Gudrun kom första gången till Gåsö 1976 och förälskade sig direkt i ön och känslan av att ha kontakt med horisonten, norrländska som hon är. Lennart och Gudrun tillbringade alla somrar på Gåsö, men vid mitten av 1980-talet, i takt med att de tre barnen kom, lämnade de Stockholm för Västkusten. Under några år bodde familjen vintertid i det närliggande Grundsund på Skaftö, men så fort barnen kunde hantera båt till skolan flyttade de ut till Gåsö.

Gåsö portvakter

Sedan några år är Lennart och Gudrun folkbokförda och de enda åretruntboende på Gåsö. Båda är pensionärer och deltar aktivt i öns föreningsliv. Lennart bedriver ett småskaligt husbehovsfiske och som enda åretruntboende ser de till ön och husen efter stormar. De brukar lite skämtsamt kalla sig för "Gåsö portvakter". Vinterhalvåret ägnar Lennart mycket tid åt att dokumentera ett "Gåsö som inte finns", det vill säga öns historia och dess invånare. Skulle det bli en riktig isvinter så att fjorden till fastlandet lägger sig, ser de inget problem med det – kunde folk leva på ön tidigare utan el, frys, TV, mobil, internet, etc., så skulle det vara nog så märkligt att inte kunna det idag.

Jan-Eric Ericsson, Grundsund

Skärgårdens miljöfrågor

Arbetsgruppen Miljö & Energi har i stort sett haft rapporter i varje nummer av Vi Skärgårdsbor sedan 2008. Då bildades en arbetsgrupp med tema Vatten och Avlopp, eftersom flera ärenden inom avlopp dykt upp i många av våra föreningar landet runt.

Andra frågor kom upp inom miljöområdet varför arbetsgruppen fick arbetsnamnet Miljö och Energi, ett tag också Förnybar Energi. Efterhand har arbetet i gruppen utmynnat i en Miljö och Energiplan som fastställdes 2019 vid årsmötet i Söderhamn.

Slutrapport

I det dokument som finns på vår hemsida har vi ett antal rubriker som vi avsåg att prioritera i vårt informationsarbete. Vår budget har inte medgivit mer än att vi försöker följa utvecklingen inom vårt område, genom att delta i seminarier, läsa tidskrifter samt göra ett och annat studiebesök efter tips från medlemsföreningarna.

Foto: Eva Widlund

Biologisk mångfald

De senaste åren har området mest handlat om Skarv och dess påverkan på det kustnära fisket. Ett seminarium anordnades i Söderhamn, där den lokala föreningen bjöd in representanter för Länsstyrelsen, kommunen, jägare och allmänhet.

Artikel finns i Nr 4 2019.

Energi

Vi har under åren följt ett antal innovativa försök inom energiområdet som skulle passa skärgården.

Solenergi finns det på många platser, några framtagna av föreningar, men mestadels är det privata initiativ. Inom vindkraften har vi sett en minskning av små vindkraftverk, där har utvecklingen stannat av helt. Kanske beroende på buller och driftsäkerhet.

Innovationerna duggar tätt inom energisektorn, så det gäller att hänga med.

Ett annat projekt som såg väldigt lovande ut var **stirlingmotorprojektet** i Gävle. Vi följde projektet genom studiebesök, presskonferenser och allt verkade positivt. Många beställningar fanns, speciellt för de som saknade el och behövde ett komplement till solceller eller vindkraft. Stirlingmotorn skulle starta själv när batterikapaciteten blev låg. Tyvärr konkursade företaget under 2019 till mångas stora besvikelse.

Artikel i Nr 1 2015.

Isotimber är ett annat företag som kommit på en miljövänlig produktion av hus. Ingen plast, papper eller isolering. Väggarna är helt i trä där femtio procent har sågats bort och gör att luften isolerar.

Företaget har haft ekonomiska problem, men har nyligen fått en stororder och ser ut att klara sig trots pandemin.

Artikel i Nr 1 2015

Vattenförsörjning

Grundvattennivåerna sjunker stadigt, och torra somrar drabbar skärgårdsöarna speciellt. Många kämpar med sinade brunnar och dåligt vatten. På några ställen har man satsat på avsaltningssystem med gott resultat och i många fall den enda lösningen för att få ett godtagbart vatten.

Arbetsgruppen gjorde ett studiebesök på vattenverket i Möja där man var väldigt nöjd med resultatet att omvandla östersjövattnet till drickbart kranvatten.

Det finns små anläggningar för ett hushåll, som många fritidshusägare är väldigt nöjda med. Utvecklingen fortsätter och förhoppningsvis sjunker också priserna på anläggningarna. Bäst blir det om man kan gå ihop flera hushåll och dela på kostnaderna.

Små avlopp

Avlopp var de första frågorna som vi började informera om. Omkring 2010 började man på allvar undersöka de små avloppens påverkan på miljön. De enskilda avloppen profilerades som miljöbovar och skrämmande rapporter dök upp vid inventeringar i skärgården. Regeringen gav Hav och vatten i uppgift att utreda

frågan. 2016 lämnade HaV ett förslag till regeringen, som fortfarande inte har tagit ställning till förslaget.

Arbetsgruppen har deltagit i flera seminarier om små avlopp, gjort flera studiebesök under åren. Vi har väl inte hittat det optimala reningsverket. Det finns dock flera olika som skulle passa i skärgården och där man själv kan ordna slamtömning. Man kan med olika lösningar ta hand om slammet och omvandla detta i kompost, men det är dyra lösningar.

Målet är också att hitta en anläggning lätt att transportera och där kraven

skall vara att den inte behöver grävas ner, med tanke på berg och stenig mark.

Artikel i Nr 2 2017.

Mikroplaster

Rapporten om plast i havet och inte minst i Östersjön dyker ständigt upp. Nu senast att det finns betydligt mer plast i Atlanten än vad man tidigare räknat med. Vad vi kan göra är naturligtvis att se till att inte plastpartiklar hamnar i vatten, att städa upp i naturen och efter stränder. När plasten väl hamnat i vatten är det svårt att göra något åt problemet. Under 2019 bjöd

vi in våra medlemsföreningar att hörsamma en städdag, som så småningom skall bli återkommande. Gensvaret var väl inte så där. Två föreningar rapporterade insatser under sommaren.

Artikel i Nr 3 2019.

Sammanfattning

Våra öar är de som först drabbas av miljöproblem, skräp från havet, minskat fiske, invasiva arter som skarv, ökat avfall på grund av ökad turism, ökande båttrafik med allt snabbare båtar, dåligt sjövätt hos de som inte ägt båt förut. Listan kan göras hur lång som helst. För våra föreningar gäller det att hänga med. Vara uppmärksam på händelser, rapportera och ta initiativ. Vad vi kommer att sakna är att vår tidning *Vi Skärgårdsbor* nu läggs ner. Den kanal som vi tycker är den allra bästa för rapporter. Vi kommer att sakna tidningen!!!

*För Miljö och Energigruppen
Text och foto: Lennart Andersson*

*Understens fyr,
från vår fyraffisch.*

Nätverket för skärgårdsskolor

För små skolenheter är nätverkandet med andra mindre skolor i samma arbetssituation värdefull. Vi har haft vårt skolnätverk i nio år och när nu Coronapandemin hindrar oss från att träffas på någon skola någonstans har vår facebookgrupp, det stora kollegierummet, fått ett uppsving. Här berättar lärare vad de gör på sina skolor och andra blir inspirerade och får nya idéer. Vi har bett några medlemmar att reflektera över tiden i skolnätverket.

Helena: Vi som friskola på en ö har känt det viktigt att känna samhörighet med andra skolor i nätverket. Det har varit bra uppgifter/teman som ni tagit fram och som vi jobbat med. Föräldrar har sen fått tagit del av det vid familjekvällar. Vi har även låtit förskolan vara med på projekten utifrån sin ålder och mognad. Projektet har fördjupat vår egen profilering på skolan.

Ann: Skolnätverket har betytt mycket, då vi ofta pratar om andra ö-skolor, vi brukar då och då titta och läsa i geografiboken vi gjorde tillsammans. Boken blev en "vi-känsla"!

Träffarna som har anordnats, har varit mycket uppskattade!

Tidningen *Vi skärgårdsbor* är en mycket intressant tidning med spännande reportage i.

Eleverprojekten har varit mycket uppskattade och gett mersmak. Roligt att göra något tillsammans.

Lilly: För oss har skolnätverket betytt mycket. Det känns roligt att jobba tillsammans med andra skärgårdsskolor och se vad de har gjort med de olika teman vi haft.

Alla olika områden som vi har jobbat tillsammans har varit uppskattade av både elever och föräldrar. Det har också gjort att vi har samarbetat med människor utanför skolan, till exempel personer som bott och jobbat på en fyr. Alla i personalen har också blivit delaktiga i arbetet. Tyvärr så har vår ledning (som vi har bytt ganska många gånger senaste åren) inte uppskattat vårt samarbete lika mycket som vi. Vi har inte fått vara lediga för

att åka iväg på träffarna som varit under åren. Jag hade önskat att få träffas och komma till era skolor.

Jenny: Det har gett mig mycket inspiration om lektionsupplägg och vi har haft många givande samtal om undervisning och elevers inläring. Träffarna som har anordnats har varit givande. Det har varit bra och givande innehåll på dessa och det är intressant hur andra kollegor lägger upp sin undervisning med flera klasser i samma klassrum.

Tidningen *Vi skärgårdsbor* är en mycket intressant tidning med spännande reportage i. Arbetet i nätverket har

uppskattats av både elever och vårdnadshavare. Eleverna är mycket stolta över de böcker som blivit till i nätverket och bloggen och vårtecken har varit intressant att koppla till Sverigekartan.

Skolgruppen planerar återkomma med nätverksträffar och samverkansprojekt när Coronatiden är över.

Skärgårdsskolor
i nätverk
Eva Widlund

Livet på Hven de senaste tio åren

Det har skett jättemycket under de senaste tio åren, men om vi begränsar det till de två största och mest genomgripande händelserna och trenderna, så är det kommunikationerna (Färjan och Fiber) och generationsväxlingen.

Barnen i skolan får lära sig mycket om sin ö. Foto: lärare Ann Jönsson.

Färjan började byggas och levererades 2012. Sedan dess har biljettpriserna ökat mellan tre- och fyrahundra procent, vilket självklart är ohållbart om man skall ha en levande ö året runt. Detta har för ön fått vissa positiva konsekvenser, trots allt. Den lokala sammanhållningen och engagemanget har genom detta ökat. *(Som det alltid gör vid bot utifrån.)*

Fiber började projekteras och stod färdiglagd under 2014, vilket har bidragit till en inflyttning av yngre hushåll som värdesätter och kan dra nytta av detta.

Generationsväxlingstrenden

Det har skett en liten sänkning av medelåldern på ön under de senaste

tio åren och det ser ut som det ska hålla i sig, i vart fall ett tag till.

Vi hade under en period ett skyddat akutboende, vilket bidrog till ett bra underlag för skolan och tryggade dess existens. Detta medförde att familjer vågade satsa på en trygg skolgång/uppväxt i en bra ö-miljö.

De kommande tio åren

Vilka utmaningar och möjligheter ser vi på vår ö?

Injiceringen av barn och unga och hoten utifrån, inte bara kommunikationerna, utan också klimathotets konsekvenser, har medfört en ökad vilja att påverka och utforma sin närmiljö så att den blir långsiktigt hållbar. Det är inte bara en lokal trend,

utan en allmän samhällstrend, men den är mer överblickbar i ett mindre ö-samhälle där man tydligare kan se konsekvenserna av en åtgärd.

Vi har påbörjat ett arbete med att planera och bygga hyresrätter då det hos oss som på många andra öar är brist på bostäder i överkomligt prisläge. Till en början har vi inlett samtal med både privata och allmänna instanser om att projektera 20 hyresrätter. Intresset att lokalt demokratiskt förvalta den egna miljön leder till nya idéer om hur detta rent praktiskt skall kunna ske inom rådande juridiska och ekonomiska förutsättningar.

Sten-Åke Persson, Hven

Kungarnas och grevarnas ö – Visingsö

Foto: Eva Melin

Visingsö har haft en avgörande betydelse i vår historia. Ön är belägen i södra Vättern och delar götalandskapen i två delar, Västergötland och Östergötland.

Visingsö kom med sitt strategiska läge att få stor betydelse för inledningen av den svenska riksbildningen. Det var här embryot till konungariket Sverige bildades och det var här på öns sydspets som striden stod om vår första kungaborg i Sverige på 1000–1100 talen. Efter Gustav Vasas död 1560 kom återigen Visingsö att få en central roll i den svenska historien genom att Per Brahe den äldre var förste svensk som fick mottaga en grevetitel och erhöll Visingsborgs slott, som sin förläning.

Har det påverkat öborna i sitt sätt och hållning till olika frågor?

Kanske! Det finns en stark vilja att ”bestämma” över sin ö. I lantmäteriets beskrivning från 1858 står det att läsa:

I jämförelse med landfolk, som man säger, ett folk för sig. De äro i lynnet fredliga och laglydige. För folk i allmänhet synes han bysa mistroende och sluter sig endast till de personer, vilka han färdas. Det hålles ofta bystämmor över hela ön för att samråda om gemensamt skydd mot allt ont.

Behovet av ett öråd

Den 1 januari 1971 bildades Jönköpings kommun genom sammanslagning av tre städer och sju kommuner. Däribland Visingsö kommun med sina 769 innevånare. I samband med detta var öborna oroliga att deras röst inte skulle bli hörd i den nya storkommunen. Därför bildades Visingsö-örådet, vars uppgift är att tillvarata gemensamma frågor för boende på Visingsö gentemot kommunen, andra myndigheter och organisationer. Det gör man som kontaktorgan, remissinstans, debattforum och informationskanal. Den överlägset största frågan har varit färjetrafiken. Statlig eller kommunal regi, turlistor, taxor

och bokningssystem. Andra stora frågor har varit vatten och avlopp, energi, gator och vägar, cykelvägar, busstrafiken, hamnar, bostäder, trygghetsboende samt senaste året om äldrevårdens framtid på ön.

Örådet vill medverka till en positiv utveckling av Visingsö som bostadsort och utveckling mot en modern landsbygd på ett hållbart sätt. Därmed övervakar örådet miljöfrågor som främst berör Vättern och deltar i många arbetsgrupper som kan påverka verksamheten positivt. Naturligtvis arbetar örådet även så att besökarna får en positiv upplevelse, i tätt samarbete med öns näringslivsförening.

Visingsörådet har representanter i tre av riksförbundets arbetsgrupper, Miljö & Energigruppen, Skolgruppen samt Besöksgruppen

Visingsörådet firar 50 år 2021.

*Bengt Svensson, Ordförande
Visingsörådet*

I nr 4 2018 presenterades familjen på Näs på södra Visingsö

Nu ett par år senare säger Emma att de har blivit stärkta i att det är här de vill bo och tillsammans med övriga öbor utveckla Visingsö. De har äntligen fått ett bokningssystem för färjan, något man önskat i flera år. Emma och Marcus pendlar fortfarande till sina jobb i Jönköping och döttrarna Hilma och Dagny går i skolan på ön. Familjen fortsätter att utöka sina odlingar för att kunna producera mer egen mat.

Efter en tuff sommar på många sätt, då de inte har kunnat träffa sina nära och kära som vanligt har Emma ändå en positiv känsla inför kommande år bortom pandemin, där hon hoppas att många svenskar fortsätter semestra hemma och uppleva Sverige. Turismen betyder mycket för de som bor så här.

Att ha en egen strand är en verklig bonus.
Foto: Emma Adolfsson

Från och med förra året trafikerar Skärgårdslinjen åter med vita vackra skärgårdsbåtar, Ellen från Harstena och Liden som kommer från Hjälmaran.

Östgötaskärgården

När vi frågar en person som arbetar med skärgårdsutveckling hur de senaste tio åren har varit, så svarar han först att det inte har hänt så mycket, det mesta är sig likt. Samma yrkesfiskare åker ut till fisket, kossor och får som betar på öar och holmar ser ut som dom alltid gjort. Det kanske lyser i lite färre stugor på hösten än vad det gjorde för tio år sedan, men i stort känner man igen sig. Men vid eftertanke har mycket hänt!

Mycket har faktiskt hänt på tio år, fortsätter skärgårdsutvecklare Carl Hamilton, i skärgården precis som i samhället i övrigt. Mycket är sig likt, som att säl och skarv debatteras lika livligt nu som då. Det är lätt att bli nostalgisk när man skall titta bakåt men jag tycker att det ändå har varit tio bra år. Alla beslut kanske inte har gått i den riktning som man hoppats på, strandskyddet är lika besvärligt att hantera som det alltid har varit. Många har fått upp ögonen för hur viktigt det är med en levande skärgård, hur känslig vår Östersjö är och om vi ska ha kvar vår älskade skärgård med ett levande hav så måste vi vidta åtgärder och vara beredda på att satsa medel. Att allt fler har förstått - det är viktigt för att skärgården skall leva.

Unga familjer behövs

Medelåldern i skärgårdsområdet ökar i ungefär samma takt som på landsbygden i övrigt, vill vi ha en förnyring av befolkningen så måste vi också skapa förutsättningar för en ung familj att leva med samma kommunala service som fastlandet, fast kanske lite längre bort. När skolan i Gryt lades ner efter sommaren 2015 medförde det att barnfamiljer på öarna i Gryt flyttade i land. Det är bara att inse att om vi ska ha barnfamiljer i skärgården så krävs även en skärgårdsskola och en bra förskola. Glädjande är att Sankt Anna och Kättinge skola fortfarande finns kvar och att det fortfarande finns barnfamiljer på öarna. De är inte

så många men dom finns där, kanske växer barnen upp och efter studier på annan ort kommer tillbaka, vi får hoppas på det.

Kollektivtrafik

En sak som på ett positivt sätt förändrat tillgängligheten till skärgården är när vi fick kollektivtrafik med båt, berättar Carl vidare. Året 2012 startade trafiken innan midsommar. Tidigare fanns kompletteringstrafik som medgav att man kunde resa någon dag i veckan för att utföra nödvändiga ärenden på fastlandet. Givetvis fanns även skolskjuts in till fastlandet där öbor i mån av plats kunde få följa med.

Idag är trafiken anropsstyrd och går på tidtabell. Båtarna är fina, stora med hög standard, man kör på miljövänligt bränsle, HVO. Östgötrafiken har skapat möjlighet för de med fritidshus att besöka sin stuga året om. Men framför allt har den skapat möjlighet till arbetspendling och att man kan bo på en ö utan fast landförbindelse. Även besöksnäringen har stor nytta av att det går båtar året runt och att det är möjligt att ta sig till alla öar med en bofast befolkning.

För dem som inte vill åka med kollektivtrafiken så går även **Skärgårdslinjen** under sommaren. Från och med förra året trafikerar linjerna åter med vita vackra skärgårdsbåtar byggda på en tid när 7 knop var fullt tillräckligt.

Glädjande är att det är många som tillbringat mycket tid i vår skärgård i sommar, mycket beroende på att vi inte kunnat åka utomlands i den omfattning som många är vana vid. Det har gynnat våra lokala företag framför allt företagen inom besöksnäringen. Vi hoppas verkligen att dom som besökt skärgården kommer tillbaka, inte bara nästa sommar utan även under hela året. Skärgården är underbar tolv månader om året.

En levande året runt skärgård

Skall vi även i framtiden ha en levande året runt bebodd skärgård med en förvärvsarbetande befolkning i Östergötland kommer det krävas att vi får samma möjlighet till infrastruktur i form av fiber som dom som bor i urbana områden. Vi måste ha en kollektivtrafik som går alla dagar i veckan. De som vill arbeta med areella näringar måste få stöd för det miljöarbete som dom bedriver. Besöksnäringen kommer att bli viktig för att skapa en inkomst om man vill bo och verka i skärgården, men försvinner betesdriften på öarna så kommer nog inte besökarna att vilja komma till ett igenbuskat skärgårdslandskap. Försvinner skärgårdsskolorna kommer den yngre generationen inte kunna bo kvar och vem skall då bruka och bo i denna vackra skärgård. **Allt hänger ihop och vi måste värna om helheten.**

Carl Hamilton, skärgårdsutvecklare

Blåljus i skärgården – lika men ändå olika

SRF har sen 2015 haft en grupp som arbetat med frågor kring blåljus i skärgården. Innan gruppen bildades har det under flera år funderats på hur det ser ut i Sveriges skärgård med olika blåljusfrågor och både skräckhistorier och goda exempel presenterades vid flera sammankomster.

Vi i Blåljusgruppen bestämde oss tidigt för att försöka ge oss på en inventering. Det visade sig vara lättare sagt än gjort. De allra flesta delar av Sveriges skärgårdar har varit representerad i gruppen genom de år som Blåljusgruppen har funnits men en fullständig inventering är ännu inte klar.

Det enda vi vet med säkerhet är att det ser väldigt olika ut. Där det finns en större befolkning fungerar systemen bättre än det gör i den mer glest befolkade skärgården. Det vi också har fått fram är att det krävs ett engagemang för blåljusfrågor för att de ska fungera, och det engagemanget

måste finnas kontinuerligt. Nyckelpersoner i kommuner och regioner kan bytas ut och då måste det finnas ett lokalt engagemang som påminner om att alla inte bor på fastlandet. De som engagerar sig i blåljusfrågor måste alltid vända sig till olika huvudmän där det gäller att träffa rätt personer för att få ett bra samarbete.

Vi ser ändå positivt på att det finns olika system som kan fungera i olika delar av skärgården. Det behövs ingen likriktning utan om det finns ett system som fungerar lokalt så är det bra. Man kan dela med sig av goda exempel men det kan vara svårt att kopiera det goda exemplet. Det har

också blivit tydligt att systemen fungerar olika under olika årstider vilket också kan vara svårt att förklara för beslutsfattare och tjänstepersoner.

De internationella utblickarna som vi har gjort visar på att flera av de problem vi har på öarna kan lösas med lite god vilja och samordning.

Blåljusgruppen har av olika anledningar varit vilande under en period men vi hoppas att det har kommit personer med ny energi som kan fortsätta det livsviktiga arbetet med blåljusfrågorna i skärgården.

För Blåljusgruppen
RoseMarie Hellén

Smålandskustens skärgård

Visst kan man tycka att en 10-årsperiod är ganska kort och att det inte händer så mycket vid sidan av att befolkningen åldras och fisket blir sämre. Men vi ser både att besöksnäringen utvecklats och att samhälls-servicen nått längre ut. Det gör att fler kan ha sitt uppehälle och sitt boende i skärgården på heltid, eller längre än bara under sommarveckorna.

Säkerhet i skärgården

Vår förening har prioriterat säkerhetsfrågorna och har under åren haft ett tätt samarbete med räddningstjänst och ambulans i Västervik. Det har tagit några år att komma dit där vi är nu. Hjärtstartare finns på ett flertal av de bebodda öarna i området, sponsrat av Sparbankstiftelsen. Räddningsplats finns på 30 utvalda bryggor på de öar som

har flest boende. Räddningsplatsen är beskriven med foto, kartbild och koordinater och är markerad med en reflekterande skylt. Larmtjänst 112, KBV och SSRS finns också med på ett hörn i projektet. Vi har varje år utbildning/övning med räddningstjänsten på alternerande platser i skärgården; HLR, hjärtstartare och brand. Några av föreningsmedlemmarna har genom gått räddningstjänstens

CIP-utbildning (civil insatsperson), som vi berättade om i förra numret av tidningen. Deltagare från Smålandskustens skärgårdsförening har även varit aktiva i SRF:s Blåljusgrupp under flera år.

Kommunikationer

Skärgårdstrafiken i Västerviks skärgård och Oskarshamns norra skär-

Övning med Räddningstjänsten, Sladö byalag.
Foto: Lennart Lindén

gård har överfört från kommunal regi till KLT (Kalmar Länstrafik). Det har fungerat bra. Säkert mycket beroende på att det är de tidigare entreprenörerna som fortsatt i ny regi. Här har föreningen varit pådrivande.

Västerviks kommun har tagit över trafiken med de större turbåtarna som är så nödvändiga för besöksnäringen och för Västervik som sommarstad.

Fiber till öarna

Telia klippte kopparnätet i Tjust mellanskärgård (öarna mellan Loftahammar i norr och Västervik i söder) redan för tre år sedan. Tack vara att

Kabeldragning till Hasselö/Sladö

den lokala skärgårdsföreningen varit aktiv i ett eget fiberprojekt kunde man gå med i ett större projekt i kommunens regi.

Mellanskärgårdens sex mest bebodda öar har sedan två år tillbaka bredband via två mil fiberkabel på havsbotten. Vid fiberdragningen till Hasselö-Sladö var det lite tigt med tiden för sjökabelförläggningen så jobbet fick göras med is på havet.

Smålandskustens skärgårdsförening är nu aktiv tillsammans med Oskarshamns och Västerviks landsbygdsutvecklare för att få igång fiberprojekt även i de södra delarna av Tjust skärgård.

*Smålandskustens skärgårdsförening
Lennart Lindén*

Mer om Hasselö

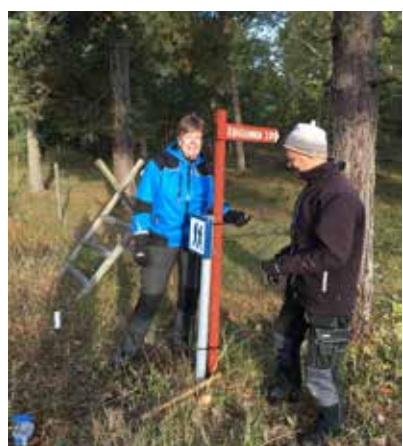
Linus familj på Hasselö presenterades i nr 1 2019

Hur ser det ut nu ett par år senare? Lina jobbar framför allt med verksamheten på ön, vandrarhemmet och butiken, medan Johan fortfarande jobbar som lots i Södertälje varannan vecka. De hoppas kunna satsa vidare genom att bygga ut vandrarhemmet med ett nytt kök och en frukostmatsal, för att göra verksamheten mer attraktiv året runt. Barnen Edith 8 år och Herbert 10 år går kvar i samma skola i Västervik.

- Under Coronatiden har fler fritidsboende valt att bosätta sig på ön, tillfälligt eller tills vidare. Tack vare bredbandet fungerar det bra att jobba på distans härifrån, konstaterar Lina. Ett hembageri och logi startades upp i somras av nya öbor, vilket är glädjande. De kommer fortsätta att utveckla sin verksamhet på ön. Till sommaren 2021 kommer vi arrendera ut vårt kafé vid Hasselö Sand till ytterligare ett nytt företag, vilket också känns väldigt roligt, berättar Lina.

- Livet har rullat på sen sist säger Lina, här med brorsdottern Esther. Men det har ändå hänt en hel del, det är fler bofasta och flera företag här nu.

- Framtiden för Hasselö/Sladö och skärgården är positiv, säger Lina. Vi ser att det finns ett stort intresse för att bo och verka i den här fantastiskt vackra miljön, vilket blivit ännu tydligare under pandemin. Precis som tidigare är kommunikationerna dock A och O och helt avgörande för att utvecklingen ska kunna fortsätta i den här positiva riktningen. Vi behöver fortsätta satsa på kollektivtrafik året runt, underlätta för arbetspendling både till och från Hasselö och vidareutveckla trafiken till skärgården.

I ett skyltprojekt har man hjälpts åt att måla och sätta upp ett 30-tal skyltar. Här är det Anna-Pia Molander och Lennart Lindén som sätter upp en skylt vid en vandringsstig på Hasselö. Foto: Lina Johansson

Vinön – en skärgårdsö mitt i Sverige

För oss från Vinön som engagerat oss i Skärgårdarnas Riksförbund är det som att komma hem när vi får träffa representanterna från de andra öarna. Eftersom Vinön ligger i en insjö kan det vara svårt att få gehör för den problematik som finns med att vara utan fast landförbindelse, som att allt som oftast gå ifrån möten för tidigt för att hinna med sista färjan hem.

Det finns många frågor som stöts och blöts i de flesta skärgårdsföreningar och som vi tar med oss till Riksförbundet för att få perspektiv på; kommunikation, infrastruktur, turism, befolkning och miljö. Något som har varit väldigt uppenbart för oss på Vinön är hur de areella näringarna påverkar många andra frågor. På Vinön har det under flera år varit en positiv trend med fisket som har gjort att befolkningen har bibehållits och att vi har unga som satsar på ett liv på Vinön. Vi har också under de senaste 10–15 åren sett hur ett fungerande jordbruk har sett motgångar som resulterat i att marker har växt igen, men åter igen har fått ett uppsving. De som brukar jorden på Vinön har alltid haft samarbeten i olika konstellationer.

För några år sedan ringde det in en person till P4 Örebro som frågade sig

varför det var så många traktorer på Vinön, varför kunde man inte dela på en traktor? Naturligtvis hann inte någon från Vinön ringa in och svara men i efterhand kunde vi i en kommentar räkna upp tio olika maskiner, och annat som en familj delade med andra på ön. Men minst en egen traktor, det ska varje gård ändå ha!

De samarbeten som finns idag handlar om gemensamma inköp av maskiner med mera och att byta tjänster med varandra. Det handlar också om att vara varandras arbetskamrater och att kunna diskutera vad man tror är bäst att göra i olika situationer.

Det är också väldigt uppenbart att det måste till ett fungerande samhälle runtomkring för att man ska orka hålla på att odla och ta hand om djur. Man måste kunna komma med

färjan med traktor och släp utan att behöva stå och vänta i timmar. Skola och förskola måste fungera så att de vuxna kan ha fokus på sitt jobb. Man måste få tillräckligt betalt för det man producerar och de ersättningar som ges till jordbruket måste kunna förstås och sökas utan en juristexamen. Vi hoppas att de som arbetar med de areella näringarna har möjlighet att fortsätta med det i många år till och att Skärgårdarnas Riksförbund fortsätter jobba med frågor kring de areella näringarna (och andra frågor) så att det kommer att finnas bra möjligheter för jordbruk och fiske även fortsättningsvis.

RoseMarie Hellén, representant för Vinöns kultur- och bemygdning
Foto: Eva Widlund

Elin och Jonas på Vinön presenterades i nr 4 2017

och hade då ett barn och ett litet hobbylantbruk. Sedan dess har Elton, nu 4 år, fått två syster, Ebba 2 år och lilla Alicia, född i september i år, som här ligger och sover i vagnen. De har köpt en gård och har nu kor, lite höns och ankor och hunden Wilma så klart. Fisket är fortfarande en viktig del i familjens sysslor.

Elin och Jonas ser ljust på framtiden och nämner flera positiva saker på ön, som att det är flera barn, att Kyrkis är en träffpunkt för vuxna och barn och att Vårdshuset håller öppet hela året, att vi kan beställa mat och få det utkört till ön en gång i veckan. Sjöräddningssällskapets stora projekt med ett flytande stationshus är ett verkligt lyft! Något negativt? Nej inget, det skulle vara alla husbilar på färjan i så fall.

Varje möte är en lärdom

Skärgårdsbönder tillsammans

När vi inom Skärgårdarnas Riksförbund använder uttrycket skärgårdsbönder så innebär det att gårdscentrum för en verksamhet ligger på en ö utan fast landförbindelse. Att vara skärgårdsbonde skiljer sig på många sätt från att vara fastlandsbonde och därför behöver vi tillsammans genom denna arbetsgrupp lyfta fram de frågor som är speciellt viktiga och specifika för vårt sätt att jobba på öarna.

Båtvana får som betar många öar i Sankt Anna skärgård, foto: Anna-Karin

Vad har då hänt under åren?

Roligast och mest inspirerande var nog den period då vi med hjälp av extra ekonomiska resurser kunde anordna träffar på olika öar runt kusten, där skärgårdsbönder kunde komma samman och ventilera sina specifika frågor, träffa andra som vet vad det handlar om att bedriva jordbruk och betesdrift i en udda miljö som skärgården. En skärgård där många vistas under sommaren men där verksamheten även ska fungera då is och snö stökar till det.

Att kunna tipsa varandra om bra sätt att transportera djur och maskiner, göra studiebesök hos varandra, ventilera EU-systemets ersättningar för utfört arbete, titta på restaurerade

marker, diskutera förädling av produkter, grunna på hur man löser än det ena, än det andra.

Det gäller att både informera och hålla sig informerad, att få möjlighet att delta i andra arbetsgrupper och på möten där vi kan vara med och också påverka vår framtid.

Inför nuvarande EU-programperiod var vi till exempel med i Landsbygdsnätverkets grupp "Framtida miljöersättningar" där många organisationer, föreningar och myndigheter regelbundet träffades och utbytte information, vilket skapade många viktiga kontakter. Tyvärr är de flesta skärgårdsbönder beroende av hur EU och Sverige värderar skötseln av

landskapet. Här behöver vi lyfta fram lokal kunskap för att få förståelse.

Varje möte är en lärdom, vare sig vi kan berätta om varför skärgårdslantbruket är viktigt eller för att få någon annans syn på det landskap som vi vårdar. Det gemensamma målet för oss alla måste ju vara att vi långsiktigt både ska finna/bibehålla arbetstillfällen, producera mat och vårda en fantastisk skärgårdsnatur med höga naturvärden.

Anna-Karin
Utult Almquist,
skärgårdsbonde
i Sankt Anna

Projektet Kunskapssök i Grannland

Strax före midsommar fick Skärgårdarnas Riksförbunds fiskegrupp äntligen besked att Jordbruksverket godkände Leaderprojektet *Kunskapssök i Grannland*.

Syftet med projektet är att besöka fiskare som bedriver småskaligt fiske i våra grannländer. Fiskegruppen har arbetat fram underlag och lokala kontakter på Åland och i Finland för att kunna planera en första resa till Åland. Gruppen började att ta fram datum för resan och hitta lämpliga resealternativ. Då ställde Corona-pandemin till det och resorna till Åland och Finland stoppades. Nu gäller det för gruppen att planera om och se vad de kan göra med digitala möten.

Projektet är tidigare presenterat i *Vi skärgårdsbor nr 3 2019*.

Starkare skärgård

Våra skärgårdssamhällen har nu en unik chans att tillsammans med sina kommuner ta initiativ till kommunförsök med ett stärkt lokalt inflytande som passar skärgårdarnas lokala förhållanden.

Nu får skärgårdens lokalsamhällen och kommuner ett gyllene tillfälle att stärka ambitionerna att utvecklas till ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbara samhällen. Den nyligen avslutade Kommunutredningen föreslår visserligen kommunsammanslagningar men öppnar samtidigt upp för kommunförsök.

Försöksverksamheten ska syfta till att pröva sätt att stärka kommuners kapacitet att klara av dagens välfärdspå problem genom att möjliggöra anpassning till lokala förhållanden. Detta skulle ge oss möjligheter, på ett sätt som påminner om den politiska strukturer med småkommuner som finns i Norge och på Åland, att organisera delar av en kommuns verksamhet *som bättre än idag skall gynna våra behov av en lokal grundskola, barn- och äldreomsorg, fritids- och kulturverksamheter samt en hållbar skärgårdsutveckling.*

Lokalt styrt kommunfelscentra

Kommunsammanslagningar brukar leda till en kraftig minskning av antalet folkvalda politiker och ytterligare centralisering. Detta drabbar storkommunens perifera delar där det bor få människor och avståndet till kommuncentra är stort redan innan en sammanslagning. Vi menar att det kan vara nödvändigt med kommunsammanslagningar för att klara kostnads- eller effektivitetskrävande välfärdsuppdrag men att det då samtidigt behövs en decentralisering av de verksamheter som kan hanteras lokalt av medborgarna i till exempel skärgårdarna. Detta skulle kunna ske genom att det etableras kommunfelscentra, åtminstone i de lite större skärgårdssamhällena med minst 300–400 invånare, och på annat sätt där antalet boende är färre.

Närstående öar med små befolkningar kan gå samman och fungera

som ett kommunfelscenter. Kommunutredningen nämner Svågadalens nämnden i Hudiksvalls kommun som en social innovation.

Svågadalen, en fungerande förebild

I mars 2020 – strax innan Corona-restriktionerna – var vi tillsammans med intresserade från Västra Götaland och Skåne på studiebesök hos Svågadalens nämnden. Verksamheten har fungerat väl i mer än 25 år. Den är unik så till vida att medborgarna väljer ledamöter från bygden till nämnden i allmänna val. Man röstar inte på politiska partier utan att det är kandidaternas renommé som goda medborgare i kommundelen som avgör.

Allt hänger ihop och bildar en helhet och mötesplats.

En demokrati för platsens hållbara framtid

I vår skrift *”Den första samhällsnivån”* har vi beskrivit hur arbetet i Svågadalen går till. Kommunen delegerar verksamheter, och anslår pengar till kommunfelskontor och drift av skolor, barn- och äldreomsorg, fritidsverksamheter, kultur och arbete med landsbygdsutveckling. Allt är samlat i byggnader som ligger nära varandra.

Nu finns chansen att få det starka inflytande vi önskat i decennier.

En kommunfelschef, som samtidigt också är chef för skolan, fritids, barnomsorgen och kulturen, ansvarar också för att genomföra nämndens olika beslut. Genom den rumsliga närheten till varandra i det dagliga livet – gemensam ”restaurang” med skolbarnen, lärarna, personalen, byborna och samnyttjande av lokaler för skola, nämndens möten, kyrka, bibliotek etc. – underlättas på ett radikalt sätt samordning och samarbetet. Allt liksom hänger ihop och bildar en förståelig och överblickbar helhet och mötesplats. De från kommunen anslagna medlen utnyttjas på ett effektivt och mycket ändamålsenligt sätt.

Chans att få starkare inflytande

Våra skärgårdssamhällen har nu en unik chans att tillsammans med sin kommun ta initiativ till kommunförsök som passar skärgårdarnas lokala förhållanden. Det skulle kunna medföra att en lokalt vald nämnd i skärgårdssamhällena som till exempel Koster, Visingsö och Hven med flera får i uppdrag att förfoga över de kommunala medlen för just deras lokalsamhälle. Här öppnas alltså möjligheter till att få inflytande över skola, barnomsorg, äldreomsorg, få ett ”lagstadgat” inflytande på passagerar- och godstrafiken och annan infrastruktur, fritids och kulturverksamheter och engagemang och medel för en ekologisk, ekonomisk och socialt hållbar utveckling.

Vårt konkreta förslag för starkare skärgårdar är att lokala föreningslivet tillsammans med sin kommun tar detta gyllene tillfälle till sig och försöker få till stånd en försöksverksamhet med lokal demokrati, planering och ekonomi.

Ulla Herlitz och Hans Arén

Sveriges skärgårdsbefolkning växer

Skärgårdarnas Riksförbund har under många år eftersökt relevant statistik över skärgårdsbefolkning. Bland annat har man genom sin egen lokalkännedom senast 2012 upprättad statistik. En av Boendegruppen utarbetad modell, i samarbete med Statistiska Centralbyrån, kan nu ge mer detaljerad skärgårdsstatistik.

Enligt beräkningen från 2012, baserad på olika personers lokalkännedom, var skärgårdsbefolkningen då 52.931 personer. Det visade sig vid arbetet med SRF:s vitbok om boendeutveckling i kust- och skärgård mellan åren 2002 och 2017 att denna statistik inte var representativ och att det fanns ”stora hål” i densamma. Ett övergripande problem var att SRF inte måktade med att följa upp denna statistik kontinuerligt så att trender i befolkningsutvecklingen kan följas.

Skärgårdsmodell

Boendegruppen beslutade då att i samverkan med Statistiska Centralbyrån försöka ta fram en modell som kunde ligga till grund för SCB att årligen uppdatera. Det visade sig då under dessa diskussioner att avgränsningen för vad som kan anses vara kust och skärgård var svår att matematiskt definiera. Det var ju även viktigt att en avgränsning kunde göras på sådant sätt att denna kunde accepteras av omvärlden.

Vad är skärgård?

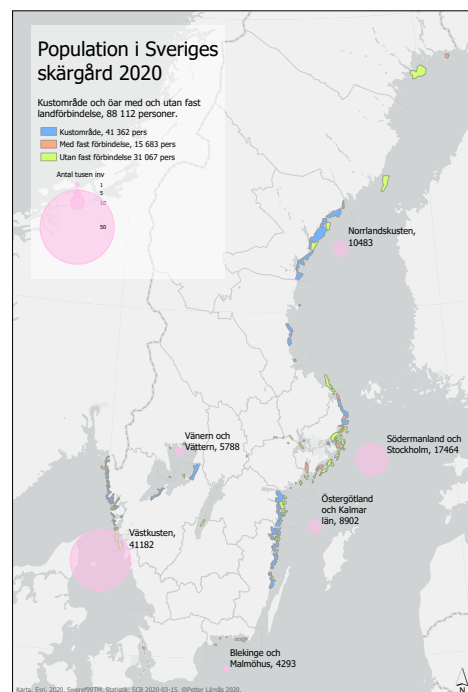
Så småningom kom arbetsgruppen fram till att den definition som dåvarande Glesbygdverket använt i sin, på uppdrag av regeringen 1997, publicerade rapport ”Nationellt stra-

tegiskt handlingsprogram för skärgården” är etablerad och godkänd av olika parter, bland annat av SRF och borde kunna ligga till grund för framtida statistikarbete. I rapporten redovisades en skärgårdsbefolkning år 1995 på 85.255 personer (jämför med SRF:s statistik 2012 52.931). Glesbygdverket avgränsning gjordes via GIS-kartor som sedan låg till grund för SCB:s statistikframtagning. Kartorna fanns kvar i pappersform men GIS-informationen var bortrensad.

Nya GIS-kartor

Boendegruppen gav då Olle Forsgren i uppdrag att påbörja ett arbete med att från Glesbygdverket papperskopior ta fram GIS-kartor som ju är en digital form av karta. Detta arbete är nu klart.

Statistiska Centralbyrån kan redovisa detaljerad skärgårdsstatistik. Utgående från de nya GIS-kartorna kan således SCB presentera skärgårdsstatistik på detaljeringsnivå. Det arbete som genomförts ger SRF möjlighet att när som helst begära fram skärgårdsstatistik ur olika aspekter (ålder, kön, utbildningsnivå, inkomst/förmögenhet, arbetsställen efter storlek och antal anställda, koordinatsatta skolor, arbetsställen efter näringsgren).

En ny karta för 2020 visar på en ökad befolkning totalt i den svenska skärgården.

Boendegruppen
Skärgårdarnas
Riksförbund

Eftersom Skärgårdarnas Riksförbund är den enda organisation som idag kan presentera skärgårdsstatistik för kust och skärgård har en handlingsplan tagits fram för att säkra att SRF får största möjliga nytta av produkten.

SKÄRGÅRD enligt Glesbygdverkets definition

Öar längs kusterna liksom angränsande fastlandsområden och öar i våra större insjöar där förhållandena i övrigt kan jämföras med skärgården.

Utsikt mot Fotö från Hönö i Bohuslän.
Foto: Eva Widlund

Möt vår redaktör – Eva Widlund

Eva bor på den vackra Vinön omgiven av sin fina familj med barn och barnbarn, kor, får och ett rikt aktivt liv. Eva och hennes man Bernt tillhörde ett återvändargång som på 70-talet beslutade sig för att bosätta sig på Vinön igen.

Mellan 1974-1996 jobbade Eva som lärare i skolan på ön och engagerade sig tidigt i Vinökommittén som var en föregångare till Vinöns kultur- och hembygdsförening med allt vad det innebar. Eva drivs av energi att jobba på gräsrotsnivå, att barn ska växa upp till stolta skärgårdsbor fulla med skärgårdskunskap. Detta har Eva fått praktisera både som lärare och senare som drivkraft i SRF:s skolnätverk för skärgårdsskolor.

Skärgårdarnas Riksförbund

Arbetet i SRF började med att en kille från Ingmarsö, som arbetade på Vinöfärjan, berättade att det skulle vara ett möte på Käringön för att ”nyttända” SRF och Eva åkte dit tillsammans med en annan vinötjej, detta var i nådens år 1992.

Evas nyfikenhet gjorde att hon blev involverad i arbetet och hamnade så småningom i SRF:s AU tillsammans med Bengt, Ann, Mats, Kjell, Kristina och Sune. Eva ser inte sig själv som en typisk ledare utan gillar mer att jobba på sidan om och strukturera och fixa eller lite i bakgrunden som när hon och Barbro blev ”morsorna” bakom SURE. Båda hade söner som var aktiva och morsorna fanns till hands och puttade i rätt riktning.

Intresse för bilden

- Bilder berättar och kan förmedla så mycket, min pappa var fotograf så det har jag haft med mig hela tiden.

Även en av sönerna är en jätteduktig fotograf, säger Eva. Många är de bilder som Eva tagit under alla resor och möten med SRF och det var väl intresset för bild och ord som gjorde henne till redaktör för tidningen Vi Skärgårdsbor för 13 år sedan. Även Ö-bladet, tidningen på Vinön är det Eva som är ansvarig för.

– Men här har vi månadens redaktör, vi turas om och det får bli lite olika, det viktiga är att det ska vara kul att göra tidningen, säger Eva.

På grund i Öresund

Ett starkt SRF-minne är så klart grundstötningen i Öresund.

– Vi satt där i tre timmar med flytvästarna på och väntade på hjälp. Förutom skärgårdsbor var det kommunalråd och tjänstemän med ombord. Varför vi fick vänta, var för att de inte kunde bestämma om vi skulle bli räddade av svenskar eller danskar, men det var okej, trubaduren som var med började sjunga ”Ovan där” och andra passande sånger, skrattar Eva när hon målande beskriver timmarna ombord.

Utomhuspedagogik

När Eva slutade som lärare på ön blev det några lärarår på fastlandet innan hon genom ett Leaderprojekt fick möjlighet att utveckla sina tankar om hur man kan använda ön i undervisningen. ”Temavandringar på Vinön” har involverat en hel del

skolklasser genom åren. Eva gick en kurs i utomhuspedagogik vilket ledde till att hon själv utvecklade en kurs i ämnet uppbyggt kring upplevelser på ön under ett år. Eva var ansvarig för Årstidskursen med början som en 7,5 hp-kurs och sedan utvecklades till en 15 hp-kurs. Dessa kurser under tio år har gett många fina kontakter.

Skolgruppen med nätverket för skärgårdsbarnens skolor och det arbete som är gjort där, det vill hon gärna fortsätta med och tycker att det är viktigt att vi fortsätter att värna om kontakterna på gräsrotsnivå och värna om folket på öarna och hon ser fram emot fortsatta möten ute på öarna.

Njuta sitt otium

Nu kan Eva luta sig lite mer tillbaka och glädjas åt att det är många barnfamiljer på ön, att markerna brukas och att det sker utveckling på ön, till exempel så har Sjöräddningen tack vare en donation fått ett flytande hus där de kan bedriva stationsverksamhet vilket påverkar hela familjen som är engagerad på ett eller annat sätt.

Tack Eva för alla de timmar som du lagt ner på allt arbete i SRF, både som anställd, kollega och ideellt!

*Lotten Hjelm och Anetté Larm Johansson
Foto: Eva Widlund*

Styrelsen presenteras

av Lotten Hjelm

Nu har jag varit ordförande sen i våras och det har varit och är fortfarande många nya saker att lära sig. En av de saker som jag inte är ensam om att ha lärt mig, är det digitala och eftersom jag inte är säker på att mina kompisar i styrelsen finns på riktigt kommer här en digital presentation.

Bengt sitter på Visingsö och är alltid på hugget och öppen för nya utvecklingsmöjligheter, är ledare i Besöksgruppen.

Jan-Erics bas är i Grundsund och han har ett övergripande ansvar för våra arbetsgrupper med extra fokus på Fiskegruppen och Boendegruppen samt är vice ordförande.

Janni hänger också i Grundsund med fokus på fisk till vardags. Janni är mitt i livet med arbete och aktiva barn och hon ansvarar för Skärgårdens Unga, unga familjer och nya skärgårdsbor.

Lena är vår fröken i norr, närmare bestämt på Holmön. Hon är expert på pendling och färjor och därmed en av drivkrafterna i Färjegruppen.

Sten-Åke på Ven är vårt trygga ankare i vårt digitaliseringsprojekt. Han guidar oss med trygg hand runt i G Suite och hjälper oss att "levla" i den digitala världen. Är kontaktperson för Blåljusgruppen och Skärgårdsbönder.

Sune på Möja har koll på det mesta och nu när det finns lite mer utrymme ligger mycket fokus på kommunikation med bredbands-satsning som hjärtefråga.

Anetté som är vår verksamhetsledare har sin borg på Orust. Det Anetté inte har koll på är inte värt att veta och som enda anställd numer har hon många bollar i luften, siffror är en liten spetskunskap.

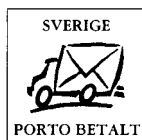
Jag vet som sagt inte om de finns på riktigt eller om de bara bor i min dator men jag ser verkligen fram emot andra tider när vi kan träffas. Det händer något i ett rum fullt med kreativa människor, men den som väntar på något gott väntar aldrig för länge.

Lotten på Jungfruskär
ordförande i Skärgårdarnas Riksförbund

Skärgårdarnas Riksförbund

vill verka för att det ska vara möjligt att bo och verka i kust, skärgård och på öar året runt.

Vi vill se i vår kristallkula att vi är fler bofasta som lever i den unika och kreativa miljö som våra områden erbjuder. Skärgården har historiskt sett lockat människor i olika åldrar och olika bakgrunder och så även idag, det finns plats för alla. Vår vision är också att fånga upp fler föreningar så att vi kan bli fler som hjälps åt att driva våra viktiga frågor framåt. Vi vet ju även nu – tack vare arbetet med att kartlägga befolkningen - att det finns många i vårt "upptagningsområde" som kanske inte ens är organiserade i någon förening alls och där har vi mer att jobba på. Tillsammans är vi starka! Vi ska hjälpas åt att se till att våra små lokalsamhällen är levande och går en hållbar utveckling till mötes. Behovet av infrastruktur har lyfts upp nu när "hemestrandet" ökat och därmed har besöksnäringen växt ännu mer samt många deltidboende utnyttjar sina hus en större del av året. För att nå dit krävs att vi samarbetar med andra organisationer och försöker att odla bra relationer med politiker inom kommuner, regioner och riksdag samt myndigheter, departement och EU.

Snart är det skärgårdshistoria

Det som skrivits om skärgårdarna senaste tio åren blir snart historia. För den som vill veta något om hur det har varit under denna period kan tidningarna vara en värdefull källa. Såväl alla texter som alla bilder! Från hösten 2007 fram till hösten 2020 har vi sammantaget 984 sidor i 51 tidningar om skärgårdsbornas liv med både utmaningar och framgångar.

Det finns ett antal överexemplar av tidningarna som vi nu erbjuder er läsare att få del av. Ett fint minne och en ”faktasamling” är de handinbundna tidningarna, som nu går att beställa hos förbundet, senast 31/12 2020.

Handinbunden samlingsvolym i tre delar:

984 sidor bestående av rapporter och artiklar:

- Rapporter från möten
- Arbetsgruppernas teman
- Besök i olika skärgårdssamhällen
- Om förbundets många remisser
- ESIN och besök i olika länder
- Presentation av färjeleder
- Information om utvecklingen inom miljöfrågor
- Valnummer, vad vill politikerna med skärgården?
- 14 familjer har berättat om ö-livet
- 50 st Hemsköborna med tankeväckande budskap

Det går också bra att beställa lösexemplar av tidningarna så klart.

Intresserad?

Kontakta Skärgårdarnas Riksförbund för ytterligare information.
Verksamhetsledaren Anetté Larm Johansson, ring tel: 070-600 40 27
eller skicka till e-postadressen: info@skargardarna.se

Eva Widlund, redaktör

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

De bofasta skärgårdsbornas riksorganisation

Våra medlemsföreningar

Bohusläns Skärgårdsråd

Hvens Byalag

Blekinge Kust- och Skärgårdsförening

Smålandskustens Skärgårdsförening

Östergötlands Skärgårdsförening

Visingsörådet

Vinöns Kultur- och Hembygdsförening

Sörmlands Skärgårds Intresseförening

SIKO Skärgårdens Intresseföreningars
Kontaktorganisation (Stockholm)

Gräsö Skärgårdsråd

Söderhamns Kust- och Skärgårdsförening

Hemsö Skärgårdsförening

Holmöns Utvecklingsforum

Luleå Skärgårdsförening

SURF Skärgårdens Ungas Riksförening

Läs mer om våra föreningar på bemsidan
www.skargardarna.se

Hemsköborna ...Tackar för 10 härliga år tillsammans med Er!

Originalserie av Anders Persson /Copyright 2020

